

vergadering **C169**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en
Inburgering

van 15 februari 2022

(Een aantal sprekers namen mogelijk deel via videoconferentie.)

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van An Moerenhout aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de ondersteuning van lokale besturen bij de aanpak van seksuele intimidatie – 1658 (2021-2022)	5
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over cross-border als alternatief voor GAS 5-boetes – 1704 (2021-2022)	10
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de oprichting en organisatie van de commissie Decentralisatie – 1714 (2021-2022)	14
VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de hogere energieprijzen en de impact ervan op de gemeentefinanciën – 1718 (2021-2022)	17
VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de negatieve adviezen over de oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut – 1749 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van An Moerenhout aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over het terugtreden uit Unia – 1774 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de adviezen over het nieuwe Vlaamse mensenrechteninstituut – 1776 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Orry Van de Wauwer aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de adviezen naar aanleiding van de geplande oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut – 1789 (2021-2022)	23
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, en aan Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de plannen van de minister om een bouwshiftfonds op te richten waarmee de bouwshift wordt gefinancierd – 1811 (2021-2022)	

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de omzetting van woonuitbreidingsgebied naar groen en de invloed daarvan op de lokale besturen

– 1814 (2021-2022)

39

VRAAG OM UITLEG van An Moerenhout aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de ondersteuning van lokale besturen bij de aanpak van seksuele intimidatie – 1658 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, mijn vraag gaat over een initiatief van het stadsbestuur van Gent, dat aankondigde dat het extra maatregelen zal nemen tegen seksuele intimidatie op straat, op het openbaar vervoer en in het uitgaansleven. Deze maatregelen zijn opgemaakt naar aanleiding van een bevraging van Plan International België, een organisatie die duizend getuigenissen van Gentse jongeren verzamelde over grensoverschrijdend gedrag. Een dergelijke bevraging is intussen ook afgerond in Antwerpen, Brussel en Charleroi.

Die bevraging gaat enerzijds over straatintimidatie en anderzijds over seksuele intimidatie. Zoals u weet, hebben beide een ernstige impact op de mentale gezondheid en het algemeen welbevinden van heel veel slachtoffers. Zo geeft bijna de helft van de slachtoffers aan dat ze na het incident plaatsen beginnen te mijden waar ze zich onveilig voelen. Ze durven het openbaar vervoer niet meer nemen, durven 's avonds niet meer alleen over straat wandelen, allemaal ten gevolge van de incidenten en de bijkomende angst.

Uit de bevraging blijkt dat meer dan 56 procent van de gemelde incidenten op straat gebeurde, 11 procent op het openbaar vervoer en 9 procent in een bar, restaurant of concertgebouw. Meer dan 12 procent van de incidenten gebeurde op weg naar school.

Het stadsbestuur van Gent heeft nu een speciale taskforce opgericht om de seksuele intimidatie in de stad aan te pakken. Daarbij zal de stad ook met de bevraagde jongeren en Plan International België samenwerken. Ze zullen inzetten op omstaanderscampagnes omdat omstaanders volgens de bevraging nog steeds te weinig tussenkomen.

We hebben het hier al eerder over gehad in deze commissie, maar dat was in het kader van andere vragen. Ik heb u er ook al een aantal schriftelijke vragen over gesteld. In uw antwoord op die eerdere vragen gaf u aan dat lokale besturen vanaf begin dit jaar kunnen intekenen op een gepast ondersteuningsaanbod. U gaf ook al aan dat u via het Plan Samenleven omstaandertrainingen voor personeel van bepaalde sectoren wilt aanbieden om seksuele intimidatie aan te pakken.

Minister, kunt u meer informatie geven over wat dit gepast ondersteuningsaanbod voor lokale besturen specifiek inhoudt en welke concrete acties in dit aanbod worden voorzien?

Hebt u intussen een zicht op hoeveel steden kozen voor de omstaandertrainingen in het kader van dat Plan Samenleven en zijn deze projecten al van start gegaan? Zo niet, wanneer zouden ze van start gaan?

Op welke manier zult u extra inspanningen leveren om de steden van het Plan Samenleven te overtuigen van het maatschappelijk en noodzakelijk belang van deze trainingen zodat elke stad kiest voor deze trainingen en er door de vrijwilligheid geen verschillen tussen steden ontstaan?

Welke initiatieven neemt u om extra inspanningen te leveren om seksuele intimidatie op straat aan te pakken voor alle steden en gemeenten, niet enkel de 28

steden uit het Plan Samenleven. Met andere woorden: zult u omstaanderstrainingen voorzien voor alle lokale besturen in Vlaanderen?

Zult u naar het voorbeeld van Gent lokale besturen aansporen om ook een task-force op te richten om seksuele intimidatie in de openbare ruimte aan te pakken en te voorkomen, aangezien dit een groot maatschappelijk probleem is en de voorbije maanden andermaal is aangetoond dat het steeds groter wordt of steeds meer aan de oppervlakte komt?

De omstaandersstrategie uit het Plan Samenleven is gericht op personeel van bepaalde sectoren zoals sportleerkrachten, horecapersoneel, leraren, jeugdwerkers enzovoort. Op welke manier tracht u de volledige Vlaamse bevolking te sensibiliseren en bewust te maken dat je als omstaander kan ingrijpen? Er zijn initiatieven zoals 'Wij grijpen in' van Sensoa. Die zouden breder bekend kunnen worden gemaakt bij de Vlamingen. Is dat een piste die u genegen bent?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mevrouw Moerenhout, ik dank u voor uw terechte vragen. We hebben daar vorige week tijdens de plenaire vergadering ook al over gepraat. Ik denk dat dit een thema is dat ons allemaal aangrijpt. We zitten in een samenleving die op dat punt gelukkig een fundamentele omslag aan het maken is waarbij we grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie niet langer aanvaarden en daar ook komaf mee willen maken. Maar dat is natuurlijk een proces dat heel veel inspanningen vraagt en op heel veel domeinen speelt. De stad Gent toont met haar aanpak aan – en dat is ook mijn overtuiging – dat het lokale niveau daar een doorslaggevende en decisieve rol in kan spelen. Men kan dit immers niet aanpakken met één projectje, één subsidiestroompje, één affichecampagne. Men moet als een lokale cultuur, een stadscultuur als het ware, herijken en daar in de diepte verandering in aanbrengen.

Ik heb dat in 2017 zelf geprobeerd in Mechelen. We hebben toen ook een bevraging gedaan samen met de Thomas More hogeschool. We hebben toen een heel intensief actieplan opgesteld, dat naast een campagne ook een onlinemeldpunt bevatte en waarbij we politie en parket vroegen om nauwkeurig te registreren. Daarbij werden GAS-boetes ingevoerd en werd de politie op straat daar specifiek op georiënteerd. Daarnaast werd gewerkt met professionele omstaandersbegeleiding. We maakten samen met de jeugdbewegingen filmpjes, zetten in scholen gendertrajecten op, vroegen daar in de lessen maatschappelijke oriëntatie extra aandacht voor, organiseerden op de Nationale Vrouwendag een debat en een informatiebeurs, boden samen met Sensoa toneelstukken aan aan jongeren, scholen enzovoort. Er werden 'train de trainer'-sessies aangeboden en tot slot is toen ook het project Nachtraven ontstaan, waarbij we er in cocreatie met jongeren voor zorgden dat men met smart oplossingen ook veiliger was in het uitgangsleven. Dat project won trouwens de 'Slim in de Stad'-prijs. Ik geef dit voorbeeld om aan te tonen dat enkel een globale aanpak werkt.

Ik ben van mening dat we onze krachten moeten bundelen en niet voor elk nieuw probleem een plannetje moeten maken. We moeten proberen meer robuust te werken, op 7 prioriteiten en met 24 plannen. Van die 24 plannen zijn er 2 die ingrijpen op deze problematiek.

Het eerste project is straatintimidatie tegengaan. In dezen is straatintimidatie vaak ook seksuele intimidatie. Straat mag men hier ook breed interpreteren als de publieke ruimte. We willen de lokale besturen laten intekenen om een lokaal actieplan uit te werken en uit te rollen. De lokale besturen kunnen kiezen om zelf in te staan voor de realisatie van dit engagement of hiervoor een partnerschap aangaan. Plan International is met het 'Safer Cities'-traject een mogelijke partner. Ik versterkte

de organisatie met een subsidie van 100.000 euro in 2022 om het project kwalitatief en inhoudelijk te versterken en uit te breiden.

Daarnaast is er ook de actie rond het omstaandersprincipe. Via dit principe worden omstaanders gemobiliseerd om niet weg te kijken bij discriminerende acties of intimiderende opmerkingen en om adequaat te reageren. Via concrete vormingen wordt handelingsverlegenheid in een bepaalde situatie omgezet tot gepaste handelingsreflexen. Lokale besturen die hierop intekenen, engageren zich om zowel burgers als professionals te vormen volgens het omstaandersprincipe. U weet dat we in 24 projecten ook KPI's (key performance indicator) hanteren. Het concrete KPI dat we hier nastreven, is duizend vormingen voor professionals en duizend vormingen voor burgers per jaar. De mensen die een dergelijke vorming hebben gekregen, kunnen ook anderen in hun organisaties opleiden en vormen. Lokale besturen kunnen hier opnieuw kiezen om zelf in te staan voor de vormingen, maar kunnen ook een beroep doen op partners wanneer zij daar nood aan hebben.

De opstart van het Plan Samenleven zal worden georganiseerd aan de hand van een subsidieoproep die eind februari wordt gelanceerd. Ik heb bijgevolg nu nog geen zicht op hoeveel gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zullen kiezen om specifiek in te zetten op de acties rond straatintimidatie en het omstaandersprincipe. U weet dat 32 gemeenten heel expliciet een samenwerkingsovereenkomst aangaan, goed voor twee derde van de migratie in Vlaanderen, ook de migratie van de tweede en derde graad. Maar daarnaast kunnen ook anderen daarop inschrijven, zoals intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

U vraagt hoe ik kan garanderen dat ik alle gemeenten bereik. Ik kan dat niet garanderen, omdat ik denk dat een dergelijk plan enkel werkt wanneer er een engagement is bij een lokaal bestuur. Men kan zoiets heel moeilijk opleggen. We zullen wel een inspirerende catalogus maken voor alle lokale besturen met extra toelichting bij elke actie. Deze catalogus zal binnenkort op de website van Plan Samenleven verschijnen. Hierdoor hopen we dat zoveel mogelijk lokale besturen intekenen op zoveel mogelijk acties. Dat intekenen is een vorm van engagement. Gemeenten moeten dat niet voor de show doen of omdat ze niet willen achterblijven. Ik geloof veel meer in een intensieve aanpak. Ik hoop op tien intensieve projecten per jaar, die dan inspirerend kunnen zijn voor anderen en die via het olievlekmodel anderen kunnen bevruchten en inspireren. Stel u voor dat we alle steden in Vlaanderen die cultuuromslag kunnen laten maken, dan zal het gevolg zijn dat er in heel Vlaanderen een cultuuromslag komt. Die cultuuromslag op microschaal zorgt ook voor een cultuuromslag op macroschaal.

Op die manier willen we daarmee aan de slag.

U hebt ook terecht verwezen naar Sensoa, dat waardevol werk doet in de strijd tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte met de actie #WijGrijpenIn. Ik heb begrepen dat ze momenteel werken aan een kadermethode rond het omstaandersprincipe voor lokale besturen. Dat is een potentiële partner voor die lokale besturen. Ik zal de campagne alvast opnemen in de volgende gelijkkekansennieuwsbrief gericht aan de lokale besturen, met een oproep deze campagne algemeen bekend te maken bij de burger.

Mevrouw Moerenhout, ik hoop dat ik daarmee een aantal concrete antwoorden heb gegeven op uw terechtte vragen.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, ik ben een beetje teleurgesteld in uw antwoord. Ik ken natuurlijk het Plan Samenleven, en ik wil mijn kritiek op dat plan loskoppelen van de bezorgdheid die ik op uw agenda wil zetten. Ik vind dit gewoon niet voldoende wanneer ik de omvang zie van de problematiek van straatintimidatie en seksuele

intimidatie, en de omvang van alles wat moet gebeuren om die problematiek aan te pakken. Dat is immens.

U hebt opgesomd wat er in Mechelen is gebeurd en dat is redelijk analoog met wat er in Gent aan het gebeuren is, en dat is heel wat. U zegt dat u dit niet wilt opleggen maar de lokale besturen wilt voorstellen daarop in te tekenen, en dat is iets helemaal anders dan wat ik u wil horen zeggen, namelijk om dit actief en proactief aan te bieden. Ik vind dat ontzettend jammer. Slechts 2 van de 24 projecten van het Plan Samenleven gaan daarover, en het Plan Samenleven gaat maar over 28 steden. Met alle respect, maar als men dan de omvang van het probleem ziet, het aantal slachtoffers en de ingrijpende gevolgen van dergelijke incidenten, dan moet er toch veel meer gebeuren. Ik heb al gezegd dat 40 procent van de slachtoffers achteraf niet meer vrij durft te bewegen. Vrijheid is toch ongelooflijk belangrijk, zeker voor uw partij. Wat mij betreft, is dat momenteel absoluut een onvoldoende antwoord op deze problematiek, die overigens de volgende jaren alleen maar meer aandacht zal genereren. Ik zie er dan ook alleen maar kansen in voor u als minister om daar actiever mee aan de slag te gaan. Ik zou u toch willen oproepen om die taskforce zoals in Gent en alles wat u inzake Mechelen hebt opgesomd aan te bieden aan andere steden.

U zegt dat u eind februari de oproep zult doen voor de omstaanderstraining. Zelfs wanneer daar maar één stad op intekent, wordt dat toch allemaal uitgewerkt. Het gaat over nuttige informatie en broodnodige vormingen. Ik wil u dan ook vragen om dat op een breder vlak uit te rollen.

Minister, ik zal u daar blijven over ondervragen. Ik vind uw antwoord vandaag helaas niet afdoende voor de situatie die zich vandaag aan het ontrollen is.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mevrouw Moerenhout, ofwel heb ik me verkeerd uitgedrukt, ofwel begrijpt u verkeerd wat wij doen. Voor mij is dit een heel belangrijke problematiek en het is evident dat ik die maximaal wil uitrollen. Dus in plaats van versnipperde kleine programmaatjes aan te bieden waarbij er twee omstaanders worden opgeleid in stad A en drie in een andere, hebben wij de onwaarschijnlijke ambitie om duizend vormingen voor professionelen en duizend vormingen voor burgers per jaar aan te bieden. Dat is veel meer dan het aantal dat de afgelopen jaren in totaal is opgeleid. Dit is dus een massief project, een massief programma.

2 van de 24 sporen gaan hierover, maar het is niet zo dat elke stad een spoor kiest. Uit gesprekken met de meeste steden blijkt dat zij bereid zijn het overgrote deel van de projecten uit te rollen. Op die manier kunnen ze ook van elkaar leren hoe ze dat moeten doen. Ik zou dus even wachten met uw kritiek dat het te weinig is nog voor de oproepen zijn gelanceerd en de inschrijvingen zijn gebeurd. Ik ben ervan overtuigd dat een belangrijk deel, misschien wel het overgrote deel van de steden, daar actief en op eigen verantwoordelijkheid zal op inschrijven en dat er daarnaast nog conglomeraten van andere gemeenten zullen zijn die eveneens de handen in elkaar zullen slaan omdat te doen. En als het alleen maar de 28 steden zijn, dan bereiken we een derde van de Vlamingen, en dat in een context waarin straatintimidatie of seksuele intimidatie in de publieke ruimte het sterkst aanwezig is. Het is spijtig genoeg sterker aanwezig in Mechelen dan in Bonheiden. En het is spijtig genoeg sterker aanwezig in Gent dan in Sint-Martens-Latem. Het probleem bestaat daar ongetwijfeld ook maar wanneer de mensen uit Sint-Martens-Latem willen genieten van een avondje uit, zullen ze gemakkelijker naar Gent gaan waar die problematiek zich misschien wellicht scherper zal stellen, zal dat ook eerder het geval zal zijn in Antwerpen dan in kleinere gemeenten. Maar ook kleinere gemeenten kunnen erop inschrijven.

We beginnen de volgende weken met de vraag wie meedoet, en we promoten dat. We zijn met al die steden al gaan praten en er is een grote bereidheid om daarop in te schrijven. Dus voor u zegt dat het te weinig is, wil ik u vragen om even te wachten tot we weten wie er allemaal meedoet. En nogmaals, steden moeten niet op 1 of 2 projecten inschrijven, ze kunnen op alle 24 projecten inschrijven. En verschillende steden, zeker de grote steden, zullen dat ongetwijfeld doen. Welke zin heeft het om elkaar wijs te maken dat een stad op zoiets inschrijft maar daar dan verder niets mee doet? We kennen al die projecten toch, mevrouw Moerenhout, die op het terrein niets hebben veranderd, die misschien een mooie nota zijn, waar misschien een mooi verslag van geschreven is maar waarmee op straat niets is gewijzigd. Ik heb het meegemaakt in mijn stad. We hebben daar gedurende twee jaar intensief aan gewerkt, dat vraagt een enorme krachtsinspanning en een enorme focus van een hele organisatie om daarmee bezig te zijn. En ik ben ervan overtuigd dat we dat over een aantal jaar opnieuw zullen moeten doen, omdat die cultuuromslag natuurlijk nooit helemaal verworven is. We zullen daar dus opnieuw moeten op inzetten.

Wanneer wij steden verplichten om dat te doen zonder dat er de bereidheid is om daar echt aan mee te werken, dan wordt dat een maat voor niets. Het zijn net de voorbeelden van Gent, Mechelen en ongetwijfeld nog andere Vlaamse steden die we moeten uitrollen en opschalen. Dat is de kern van het idee van het Plan Samenleven. We moeten goede projecten op het terrein uitwerken en die dan uitrollen over de rest van Vlaanderen. Ik ben het niet eens met u dat dit te weinig is, ik denk dat dit heel ambitieus is, veel ambitieuzer dan in het verleden. Elke gemeente die dat wil, kan zich daarop inschrijven. Zij moeten zich organiseren, dat kan vandaag ook samen met een hele regio, en kunnen dan evenzeer van dat project genieten. Trouwens, niets houdt een gemeente of een stad tegen om dat vandaag te doen, alleen zorgen wij er nu voor dat er professionele organisaties zijn die we extra hebben gesubsidieerd en die klaarstaan om die steden en gemeenten te helpen die zich willen inschrijven in dat plan.

U mag het me niet kwalijk nemen, maar ik ga niet akkoord met uw kritiek en vind die alleszins voorbarig. Ik denk dat we beter wachten tot we weten wie heeft ingeschreven. Dat zullen we over anderhalve maand weten. Ik denk dat we dan nog eens met elkaar moeten praten om te zien of hoever we staan.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord

An Moerenhout (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoorden.

U zegt dat het meer is dan in het verleden. Dat klopt, en dat zal ik uiteraard niet betwisten. U bent deze legislatuur begonnen als minister van samenleven en ik, en naar ik vermoed heel veel mensen met mij, verwachten dan ook heel veel van u.

Het is in die zin dat mijn vragen ook zijn opgesteld. Voor mij ligt de lat voor u als minister van Samenleven hoog, u moet meer doen dan gewoon beter dan in het verleden.

Twee, wat u zegt over de omstaandersvorming voor duizend professionelen en duizend burgers, klopt: het is ... *(onverstaanbaar)* ... project. Dat wil ik niet tegen spreken, dat project is heel waardevol. Mijn bezorgdheid of kritiek – eventueel voorbarig – gaat erover dat het knooppunt of de hefboom bij de lokale besturen zit. Als er een verandering of een ommekeer, een bewustwording, moet komen in de samenleving, op ontzettend veel domeinen, dan zijn die lokale besturen 'the place to be'.

Ik zal positief afsluiten. U hebt me hoop gegeven. Ik hoor u zeggen dat er steden zijn die inschrijven op alle 24 projecten. Dat ligt dan wat mij betreft boven de verwachtingen. Ik volg u dus en ik zal u het voordeel van de twijfel geven. Ook het Plan

Samenleven geef ik het voordeel van de twijfel. We kunnen het debat dan binnen een aantal weken of maanden opnieuw opnemen. Daar kijk ik naar uit, minister.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over cross-border als alternatief voor GAS 5-boetes – 1704 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Collega's, ik denk dat ik GAS 5 en de aanpak rond lichte snelheidsovertredingen niet opnieuw moet inleiden, want het is in deze commissie al een paar keer aan bod gekomen, alsook in de plenaire vergadering. De reden waarom ik er nu opnieuw een vraag over stel, zijn de uitspraken van minister Van Quickenborne in de Kamer.

Onlangs kwam in deze commissie cross-border ter sprake, een doorstortscenario dat een alternatief biedt voor de aanpak van snelheidsovertredingen via GAS-boetes: het biedt een mogelijkheid om de inkomsten van gewone boetes te laten doorvloeien naar de gemeenten, waarbij de aanpak, volgens de presentatie die de minister gaf aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), binnen het strafrecht blijft.

Op 25 januari stelde u, minister, in deze commissie op een vraag van collega Parityka dat het federale cross-bordersysteem een systeem is om GAS-boetes te verwerken, geen alternatief ervoor. U zei: "Cross-border is niet het in vraag stellen van GAS 5. Dat is een methode van verwerking van GAS-boetes."

Federaal collega Jef Van den Bergh bevroeg minister Van Quickenborne hierover in de vergadering van de federale commissie Justitie van woensdag 2 februari. Die gaf een ietwat tegenstrijdig antwoord over de werking van cross-border en verklaarde dat het doorstortscenario een alternatief is dat naast GAS 5 kan bestaan, dus geen methode van verwerking van GAS-boetes, zoals in deze commissie eerder werd aangegeven. Minister Van Quickenborne stelde bovendien dat het cross-bordersysteem completer is, in die zin dat ook recidive aangepakt kan worden, alsook buitenlandse overtredders, wat toch ook niet onbelangrijk is.

Verrassend is dat minister van Quickenborne aangaf dat het cross-bordersysteem binnen de maand kan worden uitgerold. Ik vind dat zeer snel, wat goed is, maar – er is altijd een maar bij zulke zaken – de minister gaf ook aan dat de Vlaamse Regering hier eerst nog over moet beslissen: "Op het ogenblik dat een gemeente kiest voor een doorstortscenario en men de criteria van het scenario bepaalt, kunnen wij alles op één maand tijd operationeel maken. Het kan dus heel snel gaan, maar de beslissing moet genomen worden door de Vlaamse Regering."

Het is cruciaal, minister, voor onze lokale besturen en de verkeersveiligheid in onze steden en gemeenten dat de lokale besturen niet in het ongewisse blijven en duidelijkheid krijgen over de mogelijkheden om de verkeersveiligheid te waarborgen via trajectcontrole, via GAS 5 of via cross-border – als alternatief of als verwerkings-systeem.

Hoe beoordeelt u uw eigen uitspraak dat het doorstortscenario slechts een methode is om GAS-boetes te verwerken, in het licht van de antwoorden van minister Van Quickenborne?

Hoe beoordeelt u de uitspraak van uw federale collega Van Quickenborne dat het doorstortscenario qua aanpak completer is?

Zult u het aanbod van federaal minister Van Quickenborne aannemen om naast GAS 5 ook het doorstortscenario via cross-border, dat binnen het strafrecht blijft, mogelijk te maken? Waarom wel of waarom niet? Welke timing acht u haalbaar?

Hoe verloopt het overleg met de ministers Peeters en Van Quickenborne?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Warnez, bedankt voor deze vraag, want ze laat mij toe een aantal zaken te verduidelijken.

Cross-border is een systeem om inbreuken binnen het strafrechtstelsel op een centrale en geautomatiseerde manier te gaan verwerken. Wat nu door de federale collega's op tafel wordt gelegd, is inderdaad een alternatief voor GAS 5, namelijk de activatie van een doorstortscenario via dat cross-bordersysteem. GAS 5 kan dus ook in een doorstortscenario blijven bestaan. Het gaat erom dat in een doorstortscenario inbreuken verwerkt kunnen worden die ook binnen het toepassingsgebied van GAS 5 vallen. De inbreuken die binnen dit toepassingsgebied vallen, kunnen dan rechtstreeks worden doorgestort naar de steden en gemeenten. Ze blijven dan inderdaad binnen het strafrecht, en worden dus niet gedepenaliseerd, zoals nu het geval is binnen GAS 5. Ik hoop dat dat eerdere antwoorden over de verhouding tussen beide systemen wat fijner stelt of verduidelijkt.

Doorheen de discussies van de voorbije weken over GAS 5 in dit parlement was er consensus over minstens één zaak: verkeersveiligheid is cruciaal. Sensibilisering is voor iedereen belangrijk, maar alles staat of valt met handhaving. We stellen vandaag vast dat er amper handhaving is op wegen waar er een maximumsnelheid van 30 of 50 kilometer per uur geldt. Het gaat daarbij trouwens vaak om schoolomgevingen. Een trajectcontrole is daarenboven een heel eerlijke manier om snelheidsovertredingen op te sporen. Er is geen willekeur: iedereen die in de fout gaat, wordt op eenzelfde manier geverbaliseerd.

Ik evalueer GAS 5 dus positief. Het blijft voor mij immers fundamenteel dat lokale besturen de kans krijgen om actief te werken aan het lokale veiligheidsbeleid. Dat is voor mij het uitgangspunt. Dat kader hebben we door middel van de invoering van GAS 5 ook gecreëerd, en de lokale besturen die er nu al gebruik van maken, tonen ook aan dat dit werkt.

Minister Peeters heeft op 10 februari 2022 in de commissie Mobiliteit de resultaten van de evaluatie van GAS 5 toegelicht. Ik ga die toelichting hier niet herhalen; ik verwijs daarvoor naar de vragen om uitleg in die commissie. Ik kan u wel meedelen dat er van de 153 lokale besturen die de bevraging hebben ingevuld, 99 zijn die aangeven dat ze in de loop van 2022 of 2023 willen starten met GAS 5. Dat is positief. Er zijn lokale besturen die nog wachten tot er een hersteldecreet in werking treedt dat voor een remediëring van een aantal problemen in de huidige regelgeving zal zorgen. Ik verwacht dat mijn collega-minister, mevrouw Peeters, daar snel mee zal komen en dat we daarvoor snel een tijdspad zullen kunnen meegeven. De bal ligt dus wat in het kamp van collega Peeters.

Vanuit de federale overheid wordt nu inderdaad een andere optie op tafel gelegd, een alternatief voor GAS 5, namelijk de activatie van een doorstortscenario via het cross-bordersysteem. U vraagt nu of ik dit aanbod zal aanvaarden. Aan beide systemen zijn er voor mij voor- en nadelen. Er zijn een aantal voordelen aan het cross-bordersysteem. Het zorgt bijvoorbeeld voor de geautomatiseerde opvolging van de betalingen en het biedt kansen op een recidivebeleid. Anderzijds wensen we meer garanties rond de verwerkingscapaciteit van de gewestelijke verwerkingscentra

(GVC's) van de federale wegpolitie. Het zou spijtig zijn dat de verwerkingscapaciteit onvoldoende is, waardoor slechts een beperkt deel van de overtredingen daadwerkelijk geverbaliseerd wordt. Het voordeel aan GAS 5 is dan weer de totale lokale autonomie, het feit dat de besturen de bijkomende verwerkingscapaciteit zelf kunnen genereren, en de rechtstreekse return on investment (ROI) op de investeringen in lokale snelheidscamera's, waardoor lokale besturen kunnen investeren in verkeersveiligheid, zonder afhankelijk te zijn van andere overheidsniveaus. Dat is voor mij het fundamentele verschil. Bij GAS 5 is het opbouwen van verwerkingscapaciteit je eigen verantwoordelijkheid. Als je afhankelijk van cross-border, dan hang je af van anderen en mogelijkheden die zij in stelling brengen om boetes te verwerken.

Het is onze minister van Mobiliteit, Lydia Peeters, die daarvan een goede analyse moet maken. Zoals zij vorige week in de commissie Mobiliteit al heeft aangegeven, wordt dit systeem verder geanalyseerd. De impact op de Vlaamse begroting moet ook eerst goed in kaart gebracht worden.

Met de invoering van GAS 5 geven we lokale besturen de kans om actief en autonoom te werken aan het lokale verkeersveiligheidsbeleid. Als er ooit een doorstortscenario zou komen, dan moeten dat doel en die ambitie te allen tijde behouden blijven. Dat is fundamenteel voor mij. Het kan dus zeker nooit de bedoeling zijn – en dat wil ik hier ook heel duidelijk stellen – dat de federale overheid deze bijkomende ontvangsten uit boetes zou aangrijpen om de lokale besturen meer te laten bijdragen aan de algemene financiering van de politiezones, bijvoorbeeld in het kader van de loononderhandelingen. Dat is een bezorgdheid van mij ter zake.

Hoe verloopt het overleg tussen ministers Peeters en Van Quickenborne en mezelf? Het overleg loopt zeer goed. Ik geef mijn collega-minister Peeters wel gelijk als ze zegt dat de impact op de Vlaamse begroting eerst goed in kaart moet worden gebracht. Bovendien moeten we ook de lokale besturen kunnen voorzien van correcte en volledige informatie, zodat ook zij een weloverwogen beslissing kunnen nemen. Een lokaal bestuur dat beslist om niet voor GAS 5 maar voor cross-border te gaan, moeten wij met andere woorden kunnen garanderen – en dat moet de federale overheid ook aan ons kunnen garanderen – dat die gemeente er zeker van kan zijn dat alle boetes verwerkt worden en dat de federale overheid dit systeem niet zal gebruiken als een soort motivatie om gemeenten meer bij te laten dragen aan de financiering van de lokale politie, want dan wordt dat een vestzakbroekzakoperatie, waarbij de federale overheid eigenlijk haar verantwoordelijkheid wat zou doorschuiven naar de lokale besturen. Ik zeg niet dat ze dat doen, maar "vertrouwen is goed, controle is beter", zoals een gevaarlijk man ooit zei, en op dat punt had hij wel gelijk. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Dat was Stalin, voorzitter.

De voorzitter: Ik had het normaal gezien moeten weten, maar goed. *(Gelach)*

Dat slaat op een 'inside joke'. Ik heb de minister daarnet een ander citaat gegeven dat vroeg of laat wel eens van pas zou kunnen komen ... Maar niet vandaag.

De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): We kijken ernaar uit.

Minister, ik denk dat we allemaal geloven in trajectcontroles en dat we daar zo snel mogelijk werk van willen maken. Het is goed dat het nu duidelijk is voor iedereen: ofwel kiest de gemeente voor GAS 5 ofwel voor het cross-borderdoorstortscenario.

Maar natuurlijk, als we willen dat gemeenten zelf investeren, dan moeten ze ook de inkomsten krijgen. Waarom zouden ze anders nog zelf investeren? Voor die doorstorting van middelen naar de gemeenten, niet naar het gewest, daarvoor is

een toestemming van de Vlaamse Regering nodig. Ik begrijp dat daarvoor een analyse nodig is en dat de impact op de Vlaamse begroting in kaart moet worden gebracht. Uiteraard moet de federale overheid ons garanderen dat ze alle boetes kan verwerken en kan het niet zijn dat de federale overheid er een soort winsysteempje van maakt, waarbij de middelen naar de federale kas of de politiezones zou stromen; het geld moet rechtstreeks naar de kas van de gemeentebesturen stromen, zoals binnen GAS 5. De voorwaarden moeten gelijk zijn.

Voor lokale besturen is het op dit moment wel wat moeilijk. Er worden hun twee producten voorgespiegeld. Ze weten niet welk product op de markt zal komen, waardoor er wat aarzeling is. Vanuit Vlaanderen moeten we dus zo snel mogelijk zeggen dat we erin meestappen of niet, in die cross-border. Hebt u een zicht op de timing voor die beslissing?

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Minister, kleine snelheidsovertredingen binnen de bebouwde kom blijken geen prioriteit te zijn voor de politie en het parket. Dat is geen verwijt, maar een vaststelling. Ook wij in Oostende hebben de ambitie om daar werk van te maken. Het is goed dat u daar een oplossing voor hebt gezocht. Vergeet niet dat dit voor lokale besturen een belangrijk onderdeel is van het lokale verkeersveiligheidsbeleid. We vinden het positief dat lokale besturen, door zelf te kunnen sanctioneren, alle handvatten in handen hebben om hun verkeersveiligheidsbeleid volledig te kunnen voeren.

Ik onderschrijf ook uw standpunt, minister: we zijn het er allemaal over eens dat verkeersveiligheid belangrijk is. Minister Van Quickenborne legt nu een alternatief op tafel voor GAS 5 in de hoop een aantal drempels weg te werken. Bij het cross-bordersysteem zullen de boetes integraal worden doorgestort. U geeft aan dat dit scenario nog verder onderzocht moet worden en ik geef u daar groot gelijk in.

Ik wilde u vragen hoeveel lokale besturen geïnteresseerd zijn in het starten met GAS 5, maar die vraag hebt u al beantwoord. Ik kan daaruit concluderen dat een op de drie gemeentebesturen er toch snel werk van wil maken. Ik ben dan ook tevreden dat minister Peeters GAS 5 geëvalueerd heeft en nu met een hersteldecreet komt. Het is ook een goede zaak dat de Vlaamse Regering het voorstel van minister Van Quickenborne onderzoekt. Ik hoop dat er snel duidelijkheid komt, want tenslotte willen we, over alle partijgrenzen heen, toch vooral een verkeersveilig Vlaanderen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik ben het natuurlijk eens met zowel collega Tommelein als collega Warnez. Collega Warnez, u hebt eigenlijk maar één vraag gesteld: maak er werk van om duidelijk te maken of we al dan niet zullen kiezen voor de twee systemen of voor één systeem en om, als de keuze gemaakt is, gemeenten onmiddellijk heel helder te informeren over die beslissing. Ik ben het daar eigenlijk volledig mee eens, mijnheer Warnez. We moeten inderdaad op korte termijn duidelijkheid verschaffen en duidelijk maken aan lokale besturen of we nu voor het doorstortscenario gaan als alternatief naast GAS 5 of verdergaan met enkel GAS 5, mits we GAS 5 repareren. Uw vraag is om daar snel werk van te maken en ik deel die bezorgdheid. Het is onze ambitie, zowel van minister Peeters als van mezelf, om daar op een zo kort mogelijke termijn duidelijkheid over te creëren.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Ik denk dat dat een heel goede intentie is, minister. Als een op de drie van de Vlaamse gemeenten 'goesting' heeft om die trajectcontroles zo snel mogelijk te plaatsen, dan moeten we het hen zo gemakkelijk mogelijk maken om dat ook te doen. We kijken uit naar de initiatieven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de oprichting en organisatie van de commissie Decentralisatie – 1714 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Het regeerakkoord voorziet in de oprichting van een commissie Decentralisatie, waarin de Vlaamse Regering samen met de lokale besturen nagaat op welke terreinen en door aanpassing van welke regelgeving en binnen welke termijn, de autonomie voor de lokale besturen verhoogd kan worden, onder andere met de afschaffing van Vlaamse sturing en dus meer autonomie. Daarmee bouwt de regering verder op het initiatief dat dienaangaande ook de vorige bestuursperiode liep. De oprichting van de commissie Decentralisatie heeft, door de coronacrisis, zoals de minister op eerdere vragen hieromtrent reeds verduidelijkte, enige vertraging opgelopen. Maar op 4 februari heeft de regering effectief beslist tot oprichting van deze commissie.

Het belang van de oprichting van deze commissie kan niet genoeg beklemtoond worden. Bevoegdheden die lokaal uitgevoerd kunnen worden, dicht bij de mensen, moeten ook aan de lokale besturen toevertrouwd worden. Lokale besturen staan het dichtst bij de burger, ze weten waar de grote uitdagingen liggen, wat de noden zijn van de mensen en welke vragen er bij de bevolking leven. Die nabijheid maakt volgens CD&V dat de lokale besturen ook veruit het best geplaatst zijn om op die noden en vragen een gepast antwoord te bieden. Vanuit dat oogpunt moet het de bedoeling zijn om de dienstverlening naar de burger toe maximaal op het lokale niveau te brengen.

Kunt u de verdere werking en de timing van de werkzaamheden van de commissie verduidelijken? Is het uw vaste intentie om de resultaten van deze commissie ook deze bestuursperiode nog in regelgevend werk te kunnen omzetten?

Hoe zal het inhoudelijke debat binnen de commissie aangevat worden? Op basis van welke criteria werden de onderwerpen waarover de commissie zich zal buigen, bepaald? Op basis van welke criteria werden deze afgebakend?

Kwamen deze onderwerpen tot stand in overleg met de vertegenwoordigers van de lokale besturen? In welke mate kunnen er tijdens de werkzaamheden nieuwe onderwerpen op de agenda komen en besproken worden?

Hoe zullen de werkgroepen concreet samengesteld worden? Hoe zal de verdeling zijn tussen de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de vertegenwoordigers van de lokale besturen? Is er in de werkgroepen ook ruimte voor inbreng van externe deskundigen, bijvoorbeeld academici? Hoe ziet men de betrokkenheid van de provincies in de werkgroepen waar de bespreking van de decentralisatiemogelijkheden van de grondgebonden bevoegdheden op de agenda staan?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Warnez, op 4 februari 2022 heeft de Vlaamse Regering conform het regeerakkoord de opstart van de commissie Decentralisatie goedgekeurd. Het is de bedoeling om binnen deze commissie samen met de lokale besturen te komen tot voorstellen tot decentralisatie naar de lokale besturen, boven op de afspraken die reeds in het regeerakkoord werden gemaakt. Het is een extra pakket van decentralisatie dat we nastreven.

Ten laatste tegen het najaar van dit jaar zal de commissie aangeven op welke wijze invulling zal worden gegeven aan deze decentralisatie-ambities. Dat gebeurt door middel van een programma waarin concreet wordt aangegeven welke regelgeving, administratieve praktijken en/of interbestuurlijke processen deze regeerperiode zullen worden aangepakt. Daarnaast wordt van de commissie verwacht dat ze in haar programma ook onmiddellijk voorstellen doet voor de vervolgfase, namelijk de implementatiefase, inclusief de timing van de voorstellen en de opvolging ervan.

Zonder voorafnames te doen op de resultaten en de voorgestelde timing, wil ik – althans voor mijn bevoegdheden, uiteraard – voor deze bestuursperiode de nodige initiatieven nemen om deze decentralisatievoorstellen te realiseren. Ik ga ervan uit dat mijn collega-ministers voor hun bevoegdheden dezelfde intentie hebben. Anderzijds moeten we realistisch zijn: mogelijk zullen niet alle regelgevende initiatieven nog volledig kunnen worden afgerond.

Om op uw tweede en derde vraag te antwoorden kan ik het volgende zeggen. Op de startvergadering van dinsdag 15 maart 2022 zal de commissie de decentralisatie-agenda vastleggen. De focus ligt op domeinen waarbinnen substantiële resultaten kunnen worden geboekt en meer specifiek op voorstellen die gaan over de decentralisatie van taken en opdrachten. Deze agenda wordt zowel top-down als bottom-up vastgelegd. Enerzijds is er de longlist die in de schoot van de Vlaamse Regering werd vastgesteld. Die werd samengesteld op basis van de inbreng vanuit de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen. Anderzijds hebben de lokale besturen via de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) de mogelijkheid om voorstellen tot aanvulling van de agenda te formuleren, voorafgaand aan de startvergadering. Deze voorstellen zal de VVSG in de loop van de maand februari aanleveren.

De concrete uitwerking van de decentralisatievoorstellen gebeurt in negen inhoudelijke werkgroepen, één per minister, die wordt aangestuurd door de commissie. Het voorzitterschap wordt telkens waargenomen door een afgevaardigde van de bevoegde minister. Deze werkgroepen bestaan verder uit gemandateerde experts van de betrokken Vlaamse beleidsdomeinen en ervaringsdeskundigen en specialisten vanuit de lokale besturen. Die zullen aangeduid worden door de VVSG. Vanuit Vlaanderen kunnen dat bijvoorbeeld kabinetsmedewerkers zijn, maar ook ambtenaren of externe experts zoals academici. Uiteraard kan de samenstelling van de werkgroepen variëren naargelang het te behandelen thema. Daar moeten we een zekere soepelheid aan de dag leggen.

Wat de rol van de provincies betreft, heeft collega De Loor een aantal maanden geleden een gelijkaardige vraag gesteld. Mijn antwoord van 5 oktober 2021 geldt nog steeds. Deze decentralisatie-oefening heeft enkel betrekking op de decentralisatiebewegingen van het Vlaamse naar het gemeentelijke niveau. Dat is het uitgangspunt dat we hebben afgeklopt in de schoot van de Vlaamse Regering. Er worden dus geen nieuwe rollen toebedeeld aan en ook geen rollen afgenomen van het huidige provinciale niveau.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): U begrijpt, minister, dat onze fractie het toch wel jammer vindt dat de provincie niet wordt betrokken. Als het gaat over bevoegdheden waarbij ze betrokken zijn – want soms gaat het om een bevoegdheid in partnerschap met de provincie –, waarom zou de provincie dan niet aan tafel kunnen zitten als externe deskundige? Maar goed, hopelijk is er toch op die manier nog enige mogelijkheid om – als het echt belangrijk is – hen daar aan de tafel te krijgen.

Daarmee gepaard gaand, is – toevallig of niet – op 4 februari 2022 ook de regiovorming beslecht. Dat is nieuw ten aanzien van de vorige legislatuur. Kunt u verduidelijken of dit een specifiek aspect is dat door die commissie zal worden meegenomen? Zal de uitbouw van de regiovorming impact hebben op antwoorden die daar

worden gegeven? Zal dat mee in rekening worden genomen als het gaat over misschien nog meer bevoegdheden naar onze gemeenten brengen?

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Dank, collega Warnez, voor de vraag. In het verleden stelde ik ook al vragen over de decentralisatie. Onze fractie vindt dat belangrijk. Uit alle internationale vergelijkingen blijkt dat onze steden en gemeenten relatief weinig bevoegdheden hebben. We moeten daar echt wel ambitieus in zijn. We geloven allemaal in de lokale besturen. Het zit ook in het beleid van deze Vlaamse Regering om die te versterken: de regiovorming, het aanmoedigen van fusies. De volgende stap is dan ook dat we hen veel meer bevoegdheden geven. Ik kan alleen maar vragen dat men ambitieus is in die commissie en dat men ook wel wat leert uit de lessen van de vorige commissie Decentralisatie, die te veel is blijven steken. Ze heeft nuttig werk geleverd, maar heeft te weinig kunnen 'deliveren'. We moeten daar lessen uit leren. Ik zou dus toch willen vragen dat men die ambitie heeft en dat men zich niet laat inperken door wat we nog snel-snel deze legislatuur kunnen doen. Men moet ook verder durven kijken en een grondig debat voeren over hoe we de bevoegdheden van onze lokale besturen echt gevoelig, substantieel kunnen uitbreiden en vergroten.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Ik wens me aan te sluiten bij de vraag van collega Warnez, omdat dit toch een heel belangrijke oefening is. We hebben er in het verleden in deze commissie ook al op gewezen. Het klopt wat collega Warnez zegt dat in de vorige legislatuur de commissie Decentralisatie gestopt is met de oefening en dat er toch meer van mocht worden verwacht.

Minister, ik vind het jammer dat naast de lokale besturen, de steden en gemeenten, de provincies niet worden uitgenodigd om deel te nemen aan die oefening. Want, zoals er decentralisatie kan gebeuren van bevoegdheden naar de steden en gemeenten kan dat perfect, als dat goed aansluit bij de bevoegdheden van de provincies, toch ook bij hen gebeuren. Dit is een belangrijke oefening. U hebt erop gewezen, de collega's hebben erop gewezen. Het zou goed zijn mocht ze met een open vizier gemaakt worden zodanig dat we op elk niveau streven naar meer bestuurskrachtige besturen, lokale maar ook provinciale. Dat wilde ik namens de Vooruit-fractie nog toevoegen aan het debat.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik begrijp de vraag van de heer Warnez, mijnheer De Loor, als een opening om eens te kijken wat we van het provinciale niveau nog naar het gemeentelijke niveau kunnen overhellen. Of ben ik niet helemaal mee met de grondstroom van de vraagstelling?

Nee, alle gekheid op een stokje: we moeten er niet flauw over doen. We weten dat politieke partijen fundamenteel verschillen over de toekomst van de provincies. Ik kan de heren Warnez en De Loor geruststellen en enigszins tegemoet komen. Als er in de decentralisatiecommissie voorstellen op tafel komen om bepaalde zaken te decentraliseren richting lokale besturen in beleidsdomeinen waar ook de provincies vandaag nog altijd een belangrijke rol spelen, dan lijkt het me de evidentie zelf – we moeten daar niet krampachtig over doen – dat op zo'n moment ook de provincies worden aangesproken en uitgenodigd. Ik wil daar een volwassen en ontspannen relatie mee. Maar ze per definitie, vanaf het eerste moment, mee aan tafel brengen, zou een omgekeerd verwachtingspatroon realiseren, en daar moet u het evenwicht van het regeerakkoord ook goed begrijpen en respecteren. Ik probeer dat ook op een correcte manier te doen. Maar als we heel dicht komen bij bevoegdheden waar provincies vandaag een rol spelen, dan is het de evidentie zelf om die mensen ook te horen. Er mag geen kramp bestaan.

Ten tweede: wat de regio's betreft, hoop ik dat die mee een inspiratiebron zijn. De regiovorming als dusdanig staat daar niet op de agenda. We hebben de referentie-regio's die een platform zijn om kleinere besturen ook aan te moedigen of misschien te overtuigen om wat verder te durven gaan in de decentralisatiebeweging, omdat men daar kan samenwerken op dat niveau. Dat is een voordeel van de regiovorming: dat je een sterker platform kunt hebben waar gemeenten de krachten bundelen om inderdaad wat door te durven pakken op het vlak van decentralisering. Zelf ben ik heel sterk vragende partij om daar heel sterk in te durven gaan. Ik volg daar collega Ongena, collega De Loor en collega Warnez om te durven doorpakken en daar niet te bescheiden in te zijn. Ik ben langs de andere kant ook realistisch. Ik zit te lang in de Wetstraat om niet te beseffen dat, als er over sommige fundamentele dingen geen duidelijke afspraken gemaakt zijn bij het begin van de legislatuur, het niet altijd eenvoudig is om daar nog grote doorbraken te krijgen.

U weet dat ik mezelf in Bijbelse termen een beetje zie als Johannes de Doper, die de echt grote hervorming voorbereidt met regiovorming en door fusies aan te moedigen.

De voorzitter: Die is wel onthoofd.

Minister Bart Somers: Maar hij heeft wel de Heiland mogen aankondigen.

Dus, ik denk dat we heel veel in stelling brengen om in de volgende legislatuur nog een veel drastischer doorbraak te krijgen naar meer lokale autonomie. En elke stap die we kunnen zetten, is voor mij een stap gewonnen. Ik hoop dat we er veel kunnen zetten in die commissie Decentralisatie. Langs de andere kant ben ik ook realistisch. Dat het niet 100 procent zeker is dat het ook echt kan lukken, dat weten we allemaal hier rond de tafel. Maar als het van mij afhangt: hoe verder we gaan, hoe beter.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): We moeten inderdaad zonder premisses gewoon aan die oefening beginnen, met open gedachten, zonder krampachtige ideeën over provincies die overbodig zijn of sterker moeten worden. Dat is inderdaad niet de opdracht van de commissie Decentralisatie.

Ik begrijp, minister, stel er is een werkgroep Decentralisatie die gaat over Vlaamse toerismebevoegdheden, dat u dan ook de provincies kunt uitnodigen om daar als externe deskundige aanwezig te zijn. Dat is een goede ingesteldheid.

Wat Johannes de Doper betreft: dat was ook een provincialist, want die bleef binnen zijn provincie Judea. Maar dat is het grote verschil met u dan, minister Somers.

De voorzitter: Toch nog enige historische reflectie: de provincies zijn pas ontstaan in de periode van Napoleon. Dat was na Johannes de Doper.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de hogere energieprijzen en de impact ervan op de gemeentefinanciën – 1718 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Ik ga misschien ook starten met een korte historische reflectie. De uitspraak 'vertrouwen is goed, controle is beter' is niet van Stalin maar van Lenin, voorzitter.

De voorzitter: Ik zeg altijd: schoenmaker, blijf bij uw leest. Inderdaad. (*Gelach*)

Kurt De Loor (Vooruit): Collega's, minister, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) stelde recent dat ook de lokale besturen met een bang hart naar de toekomst kijken. Ook met de recente federale energiemaatregelen zal de factuur in de steden en gemeenten stijgen. Naast het feit dat meer mensen de weg naar het OCMW noodgedwongen vinden of zoeken, is er ook de rechtstreekse impact van de hoge energieprijzen op de gemeentefinanciën.

Voor de lokale besturen zijn er momenteel geen maatregelen voorzien die deze verhoogde energieprijzen milderen. Steden en gemeenten hebben echter heel wat patrimonium, gaande van gemeentehuizen, woonzorgcentra, culturele centra, kinderdagverblijven, lokale dienstencentra en noem maar op, waar de energierekeningen stijgen. In tegenstelling tot ondernemingen kunnen de lokale besturen de btw niet recupereren. Eind 2021 maakte de VVSG de oefening en schatte dat de meerkost voor de Vlaamse lokale besturen op het vlak van energie in 2022 al op 37,5 miljoen euro zou stranden, dat is 20 procent meer dan in 2020.

Door de stijgende inflatie komen de meerkosten in totaal naar schatting op 205 miljoen euro in 2022. Het effect op het totale meerjarenplan 2020-2025 hangt vooral af van de vraag of de inflatieopstoot tijdelijk is dan wel een structurele periode met sterkere prijsstijgingen inluidt. Ik heb in dat verband een aantal vragen, minister.

Hoe staat u tegenover maatregelen om de impact van de gestegen energieprijzen voor steden en gemeenten te milderen?

Onderzoekt u, samen met collega's uit de Vlaamse en eventueel Federale Regering, hoe de impact van de stijgende energierekening voor steden en gemeenten gemilderd kan worden? Zo ja, wat is de stand van zaken? En welke maatregelen mogen worden verwacht? Zo niet, waarom niet?

Wordt de impact van de stijgende energieprijzen in combinatie met de stijgende inflatie op de gemeentelijke meerjarenplannen 2020-2025 gemonitord op Vlaams niveau? Hoe wordt hiermee omgegaan?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer De Loor, bedankt voor uw relevante vraag.

Laat me beginnen met uw laatste vraag. Uiteraard volgen we de impact van de inflatie op de lokale financiën zeer nauwgezet op. Net zoals andere bestuursniveaus worden onze lokale overheden geconfronteerd met deze bijzondere inflatie en de gevolgen daarvan. Het is geleden van de jaren 70. We mogen de effecten van de huidige prijsstijgingen zeker niet onderschatten.

Voor 2021 kunnen we de invloed van de stijgende energieprijzen op de uitgaven van de gemeenten ramen op basis van – één – de gemiddelde prijsindex van de energieproducten en – twee – de ramingen in de aangepaste meerjarenplannen. Op die manier schat ik de extra uitgaven in 2021 ten gevolge van de stijging van de energieprijzen op 38 miljoen euro.

De prijzen van het verleden en het heden zijn bekend. Voor de toekomst zijn ze dat uiteraard nog niet. Hierdoor is een inschatting van de energiekosten voor 2022 en de volgende jaren moeilijk te berekenen. We hebben daar geen kristallen bol voor, dat is niet zo eenvoudig. We zien wel nog een verdere stijging van de prijsindex voor de energieproducten in januari 2022, maar voor het verdere verloop is het momenteel koffiedik kijken. De inschattingen van de totale energiekosten gebeuren dan ook het best door de lokale besturen zelf. Zij kennen hun verbruik en hun contracten zelf het best.

We kunnen een inzicht in deze cijfers verwerven door de laatst aangepaste meerjarenplannen te vergelijken met de plannen die eind 2020 werden goedgekeurd. Uiteraard, in de wetenschap dat de wijzigingen van de ramingen meerdere oorzaken kunnen hebben.

Voor 2022 ramen de gemeenten hun uitgaven voor goederen en diensten 220 miljoen euro hoger in ten opzichte van hun ramingen van een jaar geleden. Dat is een stijging van 8,5 procent. Specifiek voor de energiekosten gaat het over 18 miljoen euro aan hogere ramingen. Dat is een stijging van 7,5 procent. De totale uitgaven voor energiekosten worden in de laatst aangepaste meerjarenplannen bijgevolg geraamd op 256 miljoen euro. Dat is een substantieel bedrag, maar nog steeds minder dan 2 procent van alle geraamde exploitatie-uitgaven voor 2022. Het zijn belangrijke bedragen, maar ze brengen de financiën van de lokale besturen voorlopig niet uit evenwicht. De analyse van de recentste aanpassing van de meerjarenplannen toont aan dat de lokale besturen de verhoogde energiekost en de overige impact van de inflatie al voor een deel hebben ingecalculiseerd, dat dit niet gezorgd heeft voor structurele onevenwichten, en dat de totale autofinancieringsmarge (AFM) daalt. Toch laat geen enkel bestuur in 2025 een negatief AFM optekenen. Ze mogen dat niet, maar ze doen het ook niet.

Hoe sta ik tegenover maatregelen om de impact te milderen en onderzoek ik hoe dat gemilderd kan worden? Wat deze vragen betreft: de totale kosten van de energie zijn afhankelijk van de prijs en het verbruik.

Wat betreft het verbruik zijn er al verschillende maatregelen genomen. Het is trouwens ook af te leiden uit de reële uitgaven voor energie in de periode 2014-2020. Deze uitgaven vertonen een dalende trend in de jaarrekeningen van die periode. Dus, de gemeenten nemen hun verantwoordelijkheid om energiebesparend te werken. De overdonderende meerderheid van de gemeenten, bijna alle gemeenten, hebben zich ook ingeschreven in het Lokaal Energie- en Klimaatpact. Onder meer door de verleiding van het openbaar verlichtingsnet plannen de gemeenten een jaarlijkse energiebesparing te realiseren. De inspanningen die gemeenten leveren voor een rationeler energiegebruik, zullen sowieso een milderend effect hebben op de gemeentelijke uitgaven voor energie.

Daarnaast doen we deze legislatuur vanuit Vlaanderen al heel wat financiële inspanningen. We gaan van 15 miljard euro algemene financiering in de vorige legislatuur naar 20 miljard euro deze legislatuur en we handhaven het jaarlijkse evolutiepercentage van het Gemeentefonds van 3,5 procent. Bovendien stijgen naast de uitgaven ook de ontvangsten van de lokale besturen door diezelfde inflatie. Bijgevolg is het niet evident om op dit moment een nieuwe, hetzij tijdelijke, financieringsstroom richting lokale besturen in het leven te roepen. Het is dus afwachten in welke mate deze zaken de impact van de huidige opstoot in de energieprijzen en het niet van toepassing zijn van de federale steunmaatregelen voor de gemeenten kunnen opvangen. Want gemeenten kunnen inderdaad niet genieten van de tijdelijke btw-verlaging en de OCMW's krijgen van de federale overheid wel 16 miljoen euro extra middelen toegeschoven om mensen te helpen die door de stijgend energieprijzen in de problemen komen, maar de vrees leeft dat dit niet genoeg zal zijn om dat meer mensen een beroep zullen moeten doen op het OCMW om hun jaarafrekening voor energie te kunnen betalen. Die jaarrekening 2021 en de verschillende kwartaalrapporteringen zullen hieromtrent meer duidelijkheid verschaffen.

Samenvattend: voorlopig dringen bijkomende maatregelen zich nog niet op. Maar ik zal zowel de stijgende uitgaven als de ontvangsten van nabij blijven opvolgen, niet enkel op het vlak van energie maar ook met betrekking tot de oplopende personeelskosten. Dat is een ander effect van de inflatie. We moeten daarin waakzaam zijn. De meest recente aanpassing van de meerjarenplannen tonen aan dat de lokale besturen niet van plan zijn om minder te investeren, wel integendeel. We

moeten de prijsstijgingen en de realisatiegraad goed blijven opvolgen, omdat deze lokale investeringen een belangrijke motor zijn van onze economie.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Minister, dank u voor uw antwoorden. Collega's, we moeten er ons van bewust zijn dat het hier om een wereldwijde problematiek gaat. De stijgende energieprijzen, de elektriciteitsprijzen, de gasprijzen kunnen door geen enkele maatregel, Vlaams of federaal, opgelost worden.

Minister, u verwees ook naar de stijgende vraag bij OCMW's van mensen die hun elektriciteits- en gasrekening niet meer kunnen betalen. Momenteel is er nog geen echte stormloop. We moeten nog wachten tot iedereen zijn eindafrekening krijgt vooraleer men definitief de stap zet naar het OCMW. U zegt terecht dat de Federale Regering 16 miljoen euro ter beschikking stelt van de Belgische OCMW's.

Er zijn natuurlijk nog een aantal andere aandachtspunten, bijvoorbeeld met betrekking tot het verbruik van energie. Bij een normaal verbruik zijn er prijsstijgingen. Maar door de verspreiding van het coronavirus – en laat ons hopen dat het nu echt de goede richting uitgaat – moet er worden geventileerd. Daardoor maken de gebouwen die eigendom zijn van de steden en gemeenten extra kosten.

Minister, in Limburg hebben de lokale besturen een analyse gemaakt naar aanleiding van de gecoördineerde aanpak die ze daar doen. Daaruit blijkt dat de Limburgse gemeenten tot 80 procent meer zullen betalen voor elektriciteit en tot 145 procent meer voor gas. U zegt dat we op basis van de aangepaste meerjarenbudgetten en meerjarenplannen vaststellen dat de financieringsmarge oké is. Maar het valt nog te bezien waar er geschoven wordt met budgetten. Als dat ten koste gaat van geplande investeringen, zitten we daar wel met een aandachtspunt dat zeker moet worden opgevolgd. Die financiële evenwichten zijn misschien wel oké, maar als investeringsprogramma's en -projecten op de lange baan worden geschoven of on hold gezet, is dat geen goede zaak voor de dienstverlening en voor de infrastructuur, maar ook niet voor de lokale ondernemingen en de tewerkstelling. Vandaar, minister, mijn bekommernis om zeker de lokale financiën verder goed op te volgen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): De gemeentelijke financiën hebben mij ook al zorgen gebaard. Ik verwijs naar de vraag om uitleg die ik enkele weken geleden stelde over de indexoverschrijding en de impact daarvan op de lokale begroting. Minister, u hebt toen aangegeven dat de personeelskosten voor de lokale besturen met 293 miljoen euro zullen stijgen. Dan is het logisch dat ook de financieringsmarges zullen dalen. Maar blijkbaar is het nog niet alarmerend als we naar de meerjarenplanning kijken. Anderzijds zijn die meerjarenplannen natuurlijk wel in december vastgesteld. Er zal nog heel wat van die stijging niet opgenomen zijn in de meerjarenplanning. Dat betekent dat er wijzigingen komen. Dat is goed bestuur, dat is logisch. De gemeenten die vandaag net voldoende hebben op hun AFM zullen, om die marge positief te houden in 2025, toch wel besparingen moeten doorvoeren.

In het kader van 'vele kleintjes maken een groot', kunnen we al die zaken optellen: energiekosten en de stijging van de lonen. Er zullen gemeenten zijn die vandaag nipt voldoende hebben op hun AFM en die straks zullen besparen. Minister, weet u hoeveel gemeenten er net boven die grens zitten en in een soort van oranje zone verkeren, eventueel in het kader van besparingen?

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (CD&V): Het is inderdaad voor de lokale besturen een uitdaging. We moeten echter niet altijd naar de Vlaamse en de federale overheid

kijken. Zij hebben natuurlijk ook die uitdagingen. De Vlaamse en de federale overheid zouden in eerste instantie hun middelen moeten inzetten om de energiefacturen van de mensen te verminderen. Dat is al een hele uitdaging. Voor het ene lokale bestuur zal het al wat moeilijker zijn dan voor het andere. In dezen vind ik dat de Vlaamse en de federale overheid in eerste instantie de energiefactuur van de mensen naar beneden moet krijgen. De lokale besturen kunnen de Vlamingen helpen door de energiefactuur voor zichzelf op een goede manier te benaderen en door te zoeken hoe dat kan worden opgelost, zodat de Vlaamse en de federale overheid de gezinnen en de Vlamingen kunnen ondersteunen door een verlaging van de energiefactuur.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil zelf ook nog even tussenkomen. Collega's en minister, dit is een zeer terechte vraag. Ik maak mij er ook enorm veel zorgen over. Er zijn verschillende elementen. Er zijn natuurlijk de algemene financiën, niet alleen van onze lokale overheden maar van al onze overheden. Anderzijds is er de stijging van de energieprijzen. Mijnheer De Loor zei het al dat dat niet alleen een zaak is van de overheden hier bij ons. Het is een mondiaal gegeven. Als we zien hoe de wereldpolitiek aan het evolueren is, moeten we toch besluiten dat het heel belangrijk is om op termijn voor onze energievoorziening een zekere zelfredzaamheid te hebben. Dat is een enorme uitdaging. De beslissingen die men aan de andere kant moet nemen, zeker met betrekking tot onze elektriciteitsproductie, zijn heel belangrijk.

Er is een tweede element dat mij mateloos stoort en dat wij ook niet in eigen handen hebben: de manier waarop onze elektriciteitsprijs wordt bepaald. Het is de duurste producent die de prijs bepaalt, ook als de elektriciteit op een goedkope manier wordt gemaakt. Mij is het onduidelijk waar dat ooit afgesproken is. Ik denk op Europees niveau. Maar het is toch niet verdedigbaar dat elektriciteit die wordt aangemaakt aan 200 euro per 1.000 kilowattuur wordt verkocht aan 220 euro, terwijl elektriciteit die wordt aangemaakt aan 35 euro ook aan 220 euro wordt verkocht? Dat is een algemeen problematisch verhaal.

De vraag is hier aan de Vlaamse Regering gesteld. Ik stel vast dat wanneer de overheden maatregelen genomen hebben of aan het nemen zijn, de Vlaamse Regering al enorme inspanningen heeft geleverd om het pakket dat Vlaams is in onze energiefactuur te doen dalen. Dat kan ik niet zeggen van andere overheden. Het is in elk geval een heel belangrijke uitdaging en ik hoop dat we daar op de een of andere manier duidelijke antwoorden kunnen op krijgen, niet alleen voor onze lokale besturen maar ook, zoals collega Van den Heuvel aanhaalde, voor onze gemeenten, onze bedrijven, onze scholen, onze woonzorgcentra, noem maar op.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Mijnheer Van Dijck, u stelt de vraag hoe men er ooit op is gekomen om de prijs op de energiemarkt te bepalen zoals het vandaag gebeurt. Dat is nu eenmaal hoe de prijszetting op de vrije energiemarkt gebeurt, omdat anders de laatste energiecentrale niet wordt aangezet.

Ik stel voor dat u dan samen met de PVDA en de CD&V van Joachim Coens mee het front vormt voor een publieke energiesector, zodat we die prijzen op een andere manier kunnen bepalen.

De voorzitter: Dat is dus een vraag aan een parlements lid.

Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, er is door verschillende sprekers heel veel wijsheid verkondigd. Ik ga nog even naar de kern. Ik zal niet het hele energiedebat oppikken. Ik ga heel specifiek naar de vraag die mij hier gesteld is.

We zitten inderdaad in zwaar water met de inflatie, de stijgende kosten, de stijgende energiekosten. De vraag van collega De Loor is volledig terecht: welke impact dat heeft op de publieke financiën, ook van onze gemeenten. Mijnheer De Loor, ik ben niet aan het zeggen dat de zaken in orde zijn. Mijn antwoord was voldoende genuanceerd. Wij moeten dat heel goed opvolgen, alleen zien we op dit moment nog niet direct de noodzaak om extra maatregelen te nemen.

Er zijn twee sprekers van CD&V aan bod gekomen. Ik ben het eens met zowel de heer Warnez als de heer Van den Heuvel, die volgens mij terecht zegt dat de eerste verantwoordelijke om ervoor te zorgen dat de zaken op orde blijven, het lokale bestuur zelf is. Dat moet bekijken waar het besparingen en rationalisering kan doorvoeren om zijn openbare financiën op orde te houden. Anderzijds heeft ook de heer Warnez, samen met de heer De Loor, een punt: we moeten die situatie goed blijven opvolgen en monitoren.

Ik monitor twee zaken. Ik monitor enerzijds de stijgende kosten en of de gemeenten dat kunnen dragen. Anderzijds wil ik erover waken dat de ruimte die ze vrijmaken binnen hun budget om die factuur te betalen, niet op de kap gebeurt van de lopende investeringen. Op dit moment zien we dat de investeringen niet in gevaar zijn. Bij de meerjarenplannen die eind vorig jaar werden goedgekeurd, wordt op het vlak van investeringen 1 miljard euro meer gepland om uitgegeven te worden dan het jaar voordien. De gemeenten willen dus meer investeren. Maar alles hangt natuurlijk af van de realisatiegraad: worden de projecten ook gerealiseerd of is men op het terrein dingen aan het vooruitschuiven om op die manier de rekening te laten kloppen? We blijven dat heel goed monitoren en ik blijf het ook belangrijk vinden om dat te doen.

Ik wil ook een positieve noot aanbrengen. Zo'n crisis is ook altijd een opportuniteit. Ze maakt voor burgers en voor lokale overheden duidelijk dat onafhankelijkheid van de wispelturigheid van de energiemarkten door minder energie te verbruiken, door met andere woorden te isoleren, en door zelf energie te produceren met zonnepanelen, warmtepompen, windmolens en dergelijke meer, vandaag rendabeler is dan ooit.

Gemeenten hebben een Lokaal Energie- en Klimaatpact goedgekeurd. Ze hebben zich daarop ingeschreven om gradueel minder energie te gebruiken. Ik zou hen ook willen aanmoedigen om dat pact vast te pakken en te bekijken wat ze kunnen realiseren. Vele doen dat. Dat zijn ook belangrijke investeringen voor de lokale publieke sector.

Men moet ook bekijken hoe men burgers kan helpen, begeleiden, op pad zetten, ondersteunen om zelf ook die oefening te maken. Vandaag is elke investering die men doet om te isoleren en om zelf energie te produceren, rendabeler dan ooit voordien. We moeten dat pad verder bewandelen. We mogen niet de illusie hebben – ik denk dat alleszins niet, ik ben daar wat somber over – dat de energiemarkten zeer snel zullen terugvallen op het vroegere peil. Ik denk dat we de volgende weken en maanden in een zeer volatiele omgeving zitten, ook door de internationale context. Hoe onafhankelijker we zijn van de energie van anderen door zelf te isoleren en te produceren, des te sterker zullen de huishoudens, lokale besturen en overheden staan.

Ik zou dat dus willen gebruiken als een aanmoediging, naast het heel goed blijven monitoren en bewaken, waar collega De Loor en ook anderen terecht om vragen. We moeten niet alleen bekijken of men op het einde van de rit een positieve AFM laten zien, maar ook of dat is gebeurd ten koste van financiering.

Mijnheer Warnez, ik heb die specifieke cijfers over hoeveel men er net boven zit niet bij de hand. Maar ik ben bereid om ze via de voorzitter over te maken aan alle leden van de commissie.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Collega's, uit het grote aantal tussenkomsten kunnen we afleiden dat dit een problematiek is die heel velen van ons en ook anderen echt wel bezighoudt. De financiën van de lokale besturen zijn kwetsbaar. Het is een grote uitdaging om de lokale besturen financieel gezond te houden, zodat de investeringen kunnen gebeuren en de dienstverlening op peil kan blijven of zelfs kan worden uitgebreid, zodat de infrastructuur kan worden geoptimaliseerd. Al die investeringen, de ondernemingen, de tewerkstelling: het hangt allemaal aan elkaar. Daarom is het zo belangrijk om de financiën te blijven monitoren, zodat ze gezond blijven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de negatieve adviezen over de oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut – 1749 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van An Moerenhout aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over het terugtreden uit Unia – 1774 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de adviezen over het nieuwe Vlaamse mensenrechteninstituut – 1776 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Orry Van de Wauwer aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de adviezen naar aanleiding van de geplande oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut – 1789 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, we weten ondertussen natuurlijk wel dat de Vlaamse Regering van Unia af wil. We weten ook dat dat het eerste punt was van het Zeventigpuntenplan van het toenmalige Vlaams Blok, en dat het niet gemakkelijk moet zijn om dat als liberaal te moeten uitvoeren. We weten dat de N-VA daarop duwt, onder druk van het Vlaams Belang. Ze zeggen het ook letterlijk zo: 'Unia is te kritisch en dus moet Vlaanderen eruit stappen.'

U hebt al verschillende keren gezegd, ook recent in de pers, dat u daar niet zelf voor gekozen hebt. Iedereen weet dat. U vindt een Vlaams mensenrechteninstituut veel beter en de oppositie wil dat niet inzien. U noemt dat een 'ideologische blindheid aan de andere kant'.

Dat klonk allemaal heel goed, maar toen kwamen de adviezen binnen over het ontwerp van decreet om dat Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) op te richten. Ze waren allemaal negatief, allemaal.

Ik geef een korte bloemlezing. De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) heeft het over "een verlies in rechtstoegang en rechtsbescherming". De Sociaal-Economische Raad van

Vlaanderen (SERV), met de vakbonden en de werkgevers: "Heroverweeg de terugtrekking van Vlaanderen uit Unia." De Vlaamse Ouderenraad: "Deze beleidskeuze treft bij uitstek wie kwetsbaar is." De Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin heeft het over een "toegenomen versnippering" en een "bijhorende complexiteit en het gebrek aan slagkracht in de strijd tegen mensenrechtenschendingen en discriminatie". De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) heeft het over het "vrijblijvende karakter van de geschillenkamer". De Vlaamse adviesraad voor en door personen met een handicap zegt dat het moeilijker wordt voor de burger om de juiste weg naar de juiste instelling te vinden. De Vlaamse Jeugdraad zegt dat de inkanteling van het Kinderrechtencommissariaat in het VMRI afbreuk doet aan het vooropstellen van het belang van het kind. En de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) is het daarmee eens en zegt dat de specifieke positie en de aanspreekbaarheid van het Kinderrechtencommissariaat niet mogen verdwijnen.

Minister, u hebt iets unieks gedaan. U hebt iets geschreven waar iedereen tegen is. Iedereen in het hele veld die ermee bezig is, is daartegen. Dat verdient op zijn minst al een proficiat.

Belangrijk is dat daaruit uiteraard blijkt dat er helemaal niets van aan is, van dat sterke Vlaamse mensenrechteninstituut. Integendeel, alle mensen die op het terrein actief zijn, zeggen gewoon dat dit een slecht idee is. De ideologische blindheid zit aan de kant van de Vlaamse Regering, en dat is jammer genoeg uw kant. In plaats van het mensenrechtenbeleid te versterken, verzwakt u de ondersteuning van het realiseren van mensenrechten en versnipperd u het mensenrechtenlandschap, zodat burgers door de bomen het bos niet meer kunnen zien.

Met de woorden van politicoloog Dave Sinardet: "Wat we zelf versnipperen, versnipperen we beter in Vlaanderen." Als ik van u was, minister, zou ik dat ergens inkaderen en ophangen, en misschien meteen ook cadeau doen aan al uw collega's van de Vlaamse Regering, om er eens naar te kijken vooraleer jullie nog naar dit soort beslissingen gaan.

Wat zijn immers de gevolgen van waar jullie mee bezig zijn? Dat slachtoffers van discriminatie slechter de weg zullen vinden naar de juiste instantie: in plaats van een loket komen er de facto twee loketten, op basis van je woonplaats. Dat het mensenrechteninstituut Unia door de uitstap expertise verliest, 10 procent van zijn personeel moet ontslaan en dat dat niet wordt overgenomen. Natuurlijk ook dat wordt overgegaan van ondersteuning in rechtszaken naar een geschillenkamer. Unia heeft het mandaat om juridisch op te treden als de antidiscriminatiewetgeving overtreden wordt, maar dat mandaat heeft ons mensenrechteninstituut niet.

Het middenveld en al die adviesorganen maken zich dus allemaal zorgen over het ontbreken van juridische slagkracht en de verminderde toegang tot de rechtbank voor kwetsbare groepen die te maken krijgen met discriminatie. U zegt daar altijd twee zaken over, minister. Ten eerst zegt u: 'Unia trekt weinig naar de rechter, dus dat heeft toch allemaal geen zin. Het gebeurde toch maar vijf of zes keer – of wat was het – de afgelopen jaren.' Maar dat is hetzelfde als zeggen dat een flitspaal die niet genoeg boetes oplevert, ook geen zin heeft. Het is natuurlijk wel een belangrijke stok achter de deur, of het nu gaat over te snel rijden of over het tegengaan van discriminatie. Twee weken geleden is dat ook gebeleden tijdens de gedachtewisseling die we hebben gehad met Unia, over hun jaarverslag van vorig jaar. Toen zeiden ze dat dat een belangrijke stok achter de deur is om te komen tot geschillenoplossing, om te komen tot bemiddeling, om dadingen te sluiten en zo verder. Het effect van die mogelijkheid om naar de rechtbank te trekken is uiteraard veel groter dan het aantal rechtszaken.

Ten tweede zegt u: 'Er is een geschillenkamer in Nederland en dat werkt fantastisch.' U vergeet er dan natuurlijk bij te zeggen dat er in Nederland wel juridische

bijstand is aan melders, vanuit de lokale antidiscriminatiebureaus, die bij ons niet bestaan. Dat is dus wel een heel belangrijk onderscheid: u kunt dat model niet zomaar kopiëren, aangezien we hier niet dezelfde instellingen hebben.

Minister, mijn vragen over die adviezen zijn dus: ten eerste ...

De voorzitter: Daar hebt u nog vijf seconden voor.

Jos D'Haese (PVDA): Nog vijf seconden voor mijn vragen? Dat moet net lukken als ik snel genoeg babbel. Bent u bereid om terug te komen op de uitstap uit Unia na de negatieve adviezen van de adviesraden? Want waar hebben we anders adviesraden voor?

Ten tweede, hoe zult u voorkomen dat de oprichting van zo'n instituut leidt tot een verdere versnippering en dat kwetsbare groepen de kans niet meer krijgen om mensenrechtenschendingen aan te kaarten?

Ten slotte, hoe zult u ervoor zorgen dat de rechtstoegang en rechtsbescherming gegarandeerd blijven, ook bij oprichting van het VMRI? Bedankt voor uw antwoorden.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Dank u, voorzitter. Ik heb inderdaad ook een soortgelijke vraag. Het is inderdaad ongezien, zoals mijn collega zei: negen negatieve adviezen op een rij, minister, over het idee om een Vlaams mensenrechteninstituut op te richten. Het is niet eens het eerste alarmsignaal: we hebben net voor het kerstreces ook al de gebundelde middenveldorganisaties gehad, die naar buiten kwamen met hun bezorgdheid. Die bezorgdheid wordt eigenlijk alleen maar bijgetreden door de negen negatieve adviezen die daarnet zijn opgesomd.

Ik heb er één advies uitgehaald in mijn vraag, en dat is het advies van de SERV, omdat dat toch een heel erg opvallend advies was. De kritiek is niet min, minister. De SERV vraagt de Vlaamse Regering, vraagt u dus, zelfs om de uitstap uit Unia ongedaan te maken. Dat is een vraag die niet lichtzinnig wordt gesteld. De SERV onderzoekt elke kwestie terdege, en in hun advies zijn ze dan ook heel duidelijk. Ik ga een kort stukje citeren, zij zeggen: "Schrap de voorziene oprichting van een geschillenkamer binnen het instituut. Oordelen over vermoedens van schendingen van mensenrechten moeten door de rechterlijke macht gebeuren. Geef het instituut de mogelijkheid om in rechte op te treden in eigen naam. Dat vergt ook een duidelijk kader inzake bemiddeling waarbij de inhoud van de bemiddeling niet gebruikt kan worden bij verdere gerechtelijke stappen. Het is eveneens belangrijk dat het instituut de nodige ondersteuning kan bieden, zeker voor personen in kwetsbare situaties." En daar gaat het natuurlijk heel erg over – onder meer, want er zijn een aantal belangrijke kritiekpunten. Collega D'Haese heeft daarnet al geschetst wat de problemen zijn met die geschillenkamer. Maar ook wat de SERV hier schrijft, klopt natuurlijk volledig. Als er schendingen van mensenrechten zijn en er moet een oordeel over komen, dan komt dat door die rechterlijke macht.

We spreken hier nu over de juridische problematiek, en vanuit overheidszijde. Maar wat me tegen de borst stoot is dat u dus verwacht dat individuen, die dan een advies hebben gekregen van die geschillenkamer – en dat advies wordt niet gevolgd door de dader, want anders zou het slachtoffer niet naar de rechterlijke macht moeten stappen – dan eigenlijk op persoonlijke basis alsnog naar het gerecht gaan stappen zonder steun, zonder ondersteuning. Ik denk dat dat heel, heel zwaar is. Dat is dan de impliciete boodschap die je op dat moment krijgt van je eigen overheid. Ik ben er ook absoluut niet over te spreken, over die geschillenkamer. Ik denk dat dat heel belangrijk is, die kritiek die overal terugkomt, van al die organisaties, van het middenveld: dat er effectief naar de juridische wereld moet kunnen worden gestapt. Die juridische armslag is ongelooflijk belangrijk.

Ik wil hier nog twee extra punten van kritiek aanhalen die ik daarnet niet heb gehoord. Ten eerste is er de complexiteit die al is aangehaald. Maar een andere vraag die altijd terugkomt en waar we niet terdege een antwoord op krijgen, is wat we doen met Nederlandstalige Brusselaars. En dan zegt u, minister, dat de situatie complex is, dat ze vandaag al complex is, en dat ze dus complex blijft, en al zeker in Brussel. Maar dat is natuurlijk geen antwoord. Ik krijg wekelijks vragen van Nederlandstalige Brusselaars die de situatie niet alleen nodeloos complex maar ook gewoon onleesbaar vinden. Het is heel onduidelijk waar die mensen terecht moeten voor welke materie, dus dat blijft ook een vraag die hangende is.

Ten tweede: naast de negen negatieve adviezen hadden we een aantal dagen geleden ook de Vlaamse Jeugdraad die een heel negatief advies heeft afgeleverd, en die zich heel erg zorgen maakt over dat instituut, onder meer ook rond de bescherming van kinderrechten. We hebben het er hier al over gehad, maar u doet een onderzoek om ook het Kinderrechtencommissariaat in te kantelen, omdat u die befaamde A-status wilt behalen. Alle betrokken actoren zijn daar heel erg bezorgd over, dat kinderrechten afgebouwd zullen worden om die A-status te halen, of om een instituut op te richten waarvan iedereen zich afvraagt waarom. Want de meerwaarde wordt met de dag minder zichtbaar.

Welke conclusies trekt u na de negatieve adviezen van de negen adviesraden en talrijke middenveldorganisaties met de nodige expertise en ervaring?

Zult u, in navolging van het advies van de SERV, de terugtrekking uit Unia stopzetten en in de plaats een evaluatie van de huidige werking van Unia met goede praktijken en knelpunten in kaart brengen, om zo vanuit Vlaanderen een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met Unia te onderhandelen? Of zet u koppig voort en legt u al die adviezen naast zich neer?

Bent u zich ervan bewust dat de meest kwetsbare personen juist de nodige ondersteuning moeten krijgen indien ze gerechtelijke stappen willen zetten, en dit niet zomaar alleen zullen doen? Indien ja, waarom hebt u dan gekozen voor een geschillenkamer, die zal uitmonden in een mogelijke creatie van straffeloosheid?

Zult u heroverwegen om het mandaat in uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap toch bij Unia te laten, aangezien de SERV de maximale ondersteuning en bescherming van deze personen wil garanderen? Welke conclusies trekt u uit dit advies over de eigen slagkracht en bescherming van de mensenrechten voor het instituut?

Welke initiatieven neemt u nadat deze raden en organen een geschillenkamer als een achteruitgang in de bescherming van mensenrechten beschouwen en de aanpak van discriminatie in het gedrang komt? Dat zijn absoluut geen lichte woorden.

Kunt u een stand van zaken geven over de positie van de Nederlandstalige Brusselaars?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Ik had een vraag over hetzelfde thema, maar uiteraard, en gelukkig maar, met een heel andere insteek. Ik heb gezien dat centraal in de kritieken op deze beslissing van de Vlaamse Regering staat dat de oprichting van de geschillenkamer een probleem zou zijn. De geschillenkamer zal een niet-bindend oordeel kunnen vellen, en zal dus niet bij rechte kunnen optreden. Die kritiek is natuurlijk niet nieuw, maar we hebben hierover al uitgebreid van gedachten gewisseld in deze commissie. En u hebt toen in mijn ogen heel duidelijk aangetoond waarom er voor zo'n geschillenkamer wordt gekozen, bijvoorbeeld naar analogie met Nederland. U hebt toen ook dat instrument van bij rechte optreden zeer sterk genuanceerd.

Ik merk dat dit niet de eerste keer is dat een grote hervorming in deze legislatuur wat heilige huizen laat slopen, als ik dat zo mag zeggen. Het Vlaams regeerakkoord is heel ambitieus, en wij kiezen absoluut niet voor een status quo, dat toch door velen gehanteerd wordt in dossiers over integratie, inburgering, gelijke kansen.

Minister, u gaf in het artikel en bij eerdere debatten ook al aan dat het niet uw persoonlijke keuze was om naar een eigen Vlaams mensenrechteninstituut te gaan, en dat klopt ook. Het is een uitdrukkelijke wens geweest van mijn partij om de naleving en behandeling van mensenrechten en de aanpak van discriminatie naar Vlaanderen te halen.

Nu, ik ben ervan overtuigd dat we moeten gaan voor een robuust maar vooral een evenwichtig mensenrechtenbeleid in Vlaanderen. We moeten ook een einde stellen aan de nogal activistische houding van Unia, dat iedere keer opnieuw zijn ideologische vooringenomenheid laat primeren op zijn veronderstelde onafhankelijkheid. Ik heb dat daarstraks ook al gezegd. Voor mij en voor mijn partij is zo'n organisatie geen betrouwbare partner voor het beleid dat wij in Vlaanderen voor ogen hebben.

Wij hebben daarentegen wel alle vertrouwen in de verdere behandeling van het dossier, en in de uitvoering van dat ambitieuze regeerakkoord. En wij geloven dat we op deze manier Vlaanderen een stevige basis geven om mensenrechten te beschermen en discriminatie te bestrijden.

Ik had een aantal concrete vragen voor u, minister. Hoe evalueert u de verschillende adviezen die werden afgeleverd naar aanleiding van de oprichting van het VMRI? Hoe kijkt u naar de kritiek op het concept van de geschillenkamer?

Welke verdere stappen moeten concreet nog genomen worden voor de finalisering van het ontwerpdecreet en wat is de timing daarvan?

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (CD&V): Het is naar aanleiding van de principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet voor de oprichting van een Vlaams mensenrechteninstituut dat de Vlaamse Regering dat advies heeft ingewonnen van negen adviesorganen. We hebben ze nu allemaal ontvangen, en die zijn heel alomvattend. We zien ook de uiting van een aantal bezorgdheden die ook al in het bredere middenveld leven, en waar we ook al echo's van gehoord hebben.

Maar de eerdere sprekers hadden in hun initiële vraagstelling voornamelijk de focus gelegd op de beslissing om uit Unia te treden an sich. Minister, dat is een beslissing waar u geen vragende partij voor was. U hebt dat een paar keer gesteld. Voor alle duidelijkheid, ook CD&V was dat niet. Maar men focust dus enerzijds op die beslissing rond Unia.

Een andere focus was het niet meer in rechte kunnen optreden. En dat is waar ik in deze commissie ook al vaker mijn bezorgdheid over heb geuit. U hebt al heel uitgebreid uw visie op die geschillenkamer toegelicht, op basis van de goede praktijken in Nederland. U hebt dat duidelijk geschetst. Ik wilde u daar ook het voordeel van de twijfel geven; dat verhaal zit goed in elkaar. Maar mijn bezorgdheden zijn nog niet helemaal weg. En de verschillende adviesraden haalden op dat vlak ook een aantal terechte punten aan. We zien in nagenoeg elk advies dat terugkomt die vrees voor de vrijblijvendheid of niet-bindendheid van de uitspraken van de geschillenkamer, met daaraan gekoppeld ook die oproep om toch nog een mogelijkheid te voorzien om in rechte te kunnen optreden.

Maar er zijn ook heel veel andere zaken die we terugvinden in die verschillende adviezen, onder andere over de onafhankelijkheid van dat nieuw instituut, het belang van het afsluiten van samenwerkingsakkoorden met andere instellingen die

met kwetsbare doelgroepen werken, het zorgen voor een pluralistische vertegenwoordiging van het maatschappelijk middenveld in de bestuursorganen, het zorgen voor een heldere rolverdeling met de andere officiële mensenrechteninstituten, het behoud van de opgebouwde expertise, en het waken over een laagdrempelige toegang. Dat zijn een aantal zaken die ook in die adviezen meermaals terugkwamen.

Ik denk dat we al die verschillende elementen uit die adviezen moeten gebruiken voor de verdere uitbouw van het VMRI tot een echt krachtige instelling, die garant zal kunnen staan voor de bescherming van de mensenrechten in Vlaanderen. En gezien de beslissing die genomen is om uit Unia te trekken, wil ik, en de CD&V-fractie, bijgevolg van dit VMRI een zo krachtig mogelijk instituut maken. Ik denk dat we daarvoor ook kunnen leren uit een aantal adviezen die zijn binnengekomen, en ik wil voornamelijk op die elementen focussen.

Minister, hebt u al initiatief genomen om met die verschillende adviesraden in gesprek te gaan over de in hun adviezen naar voren gekomen bekommernissen en aanbevelingen, en om de keuzes die gemaakt zijn in het voorontwerp nader te duiden? Zo ja, wat waren de verdere reacties? Zo niet, plant u dat nog doen? En wat zijn voor u de belangrijkste conclusies uit de geformuleerde adviezen?

Er zou ook nog een advies komen vanuit Equinet, het Europees netwerk van gelijkheidsorganen, en vanuit ENNHRI, het Europees netwerk van mensenrechteninstellingen. Ook zij zouden een advies aan het voorbereiden zijn. Minister, werd u er door deze instellingen al van op de hoogte gesteld dat zij een advies uitwerken? En hebben die instellingen u ook al gecontacteerd om de krachtlijnen van het voorontwerp van decreet nader te verduidelijken?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, bedankt voor de vraagstelling. Laat mij beginnen met te zeggen dat dit natuurlijk een belangrijk thema is. De bescherming van mensenrechten, de strijd tegen discriminatie, is iets dat behoort tot het fundament van mijn eigen maatschappelijke en politieke overtuiging. En ik denk dat dit ook voor vele partijen een fundamenteel gegeven is. Er is geen rechtvaardig Vlaanderen te bedenken zonder een gemeenschap, een samenleving, een maatschappij die zich actief inzet om iedereen gelijke kansen te geven en om discriminatie te voorkomen. Dat is een eerste algemene inleidende beschouwing.

Een tweede algemene inleidende beschouwing is dat ik al te lang in de Wetstraat zit en al te lang politiek actief ben om niet op voorhand te weten dat er in onze samenleving een ongelooflijk ingebakken conservatisme is, en dat men elke verandering eigenlijk met angstzweet bekijkt. Ik vind dat er in de adviezen die ik gekregen heb, een heleboel terechte bekommernissen en aandachtspunten zijn, en een aantal zorgen die we ernstig moeten nemen. Maar tegelijkertijd zit daar toch ook een ingebakken conservatisme in, dat soms heel ver gaat. Dat gaat soms zo ver dat men eigenlijk de ogen begint te sluiten voor de dingen die vandaag de dag slecht lopen, en dat men eigenlijk bijna de verdediging opneemt van het status quo. Zo was er ooit een Nederlandse sociaaldemocraat die zei dat de angst voor de verandering vaak groter is dan het ongemak van het status quo.

Ik zou dat graag illustreren met het beeld van de heer D'Haese. Eigenlijk maakt hij de vergelijking met een flitspaal. Collega D'Haese zegt dat die flitspaal weinig boetes heeft kunnen registreren, dus de redenering zou dan zijn dat, omdat hij zo weinig boetes genereert, die flitspaal slecht werkt. Maar het grote verschil is natuurlijk dat als een flitspaal weinig boetes kan registreren, dat betekent dat weinig mensen te snel gereden hebben. Het feit dat men zo weinig naar de rechtbank gaat, zou in die redenering betekenen dat er eigenlijk weinig discriminatie is in onze samenleving, wat hoegenaamd niet het geval is. In onze samenleving is er een probleem van discriminatie, op tal van domeinen, en is het belangrijk om

daartegen in te gaan. Dus de vergelijking met de flitspaal is bijna het verdedigen van het status quo, terwijl ik denk dat we net behoefte hebben aan een betere bescherming en omkadering.

Ten tweede stappen wij uit Unia, maar stappen wij niet uit de mensenrechten, misschien tot verdriet van extreemrechts. Want voor hen is die uitstap uit Unia natuurlijk een manier om mensenrechten en discriminatie onder de mat te vegen. Maar dat is absoluut niet wat wij doen. En ik denk dat we in heel die retoriek moeten opletten dat we die twee zaken, middel en doel, niet door elkaar halen. Unia is een instrument om mensenrechten te verdedigen, een instrument waar wij uit stappen. Maar wij zetten daar een nieuw, Vlaams instrument voor in de plaats, dat de ambitie heeft om de problemen, de moeilijkheden en onvolkomenheden die er vandaag zijn, op te vangen in een beter systeem.

En het klopt, het is juist dat ik geen vragende partij was om uit Unia te stappen, en mijn partij was dat ook niet. Maar als minister vind ik dat we de kans moeten grijpen, wanneer we een beweging doen, om erop vooruit te gaan. En het regeerakkoord heeft dat ook zo bepaald. Vandaag heeft Unia een B-status, wij hebben de ambitie om naar een A-status te gaan, en ons te conformeren aan alle internationale maatstaven op het vlak van bescherming, mensenrechten en strijd tegen de discriminatie.

Wat zijn de antwoorden op de verschillende vragen? Ik heb ze wat proberen te groeperen. We hebben onze tijd genomen om grondig te onderzoeken waar de huidige knelpunten liggen en hoe we het beter kunnen doen dan vandaag. We zijn daarvoor te rade gegaan bij topacademici en advocaten gespecialiseerd in discriminatierecht en buitenlandse best practices. Dat zijn Elke Cloots, Jogchum Vrielink en Stefan Sottiaux. Dat zijn drie van onze absolute topacademici op het vlak van discriminatierecht in Vlaanderen.

Academisch onderzoek toont aan dat het huidige handhavingsmodel tekortschiet in het bestrijden van discriminatie. En dat zijn niet mijn woorden, maar dat is de vaststelling van nogal wat deskundigen op het terrein, van de betrokken academici en trouwens ook, in alle eerlijkheid, van nogal wat partijen die vandaag de dag eigenlijk het status quo omarmen en proberen te verdedigen. En die partijen zouden op andere momenten, mocht dit debat over Unia en het VMRI hier niet gevoerd worden, zeggen dat we meer moeten doen in de strijd tegen mensenrechtenschendingen. En daarin hebben ze gelijk.

Academisch onderzoek toont dus aan dat het huidige handhavingsmodel tekortschiet. De kwantiteit aan rechtszaken is onvoldoende, en ook de kwaliteit is onvoldoende. Het gaat daarbij manifest om foute toepassingen van het decreet. Men zegt dat de rechterlijke macht, het openbaar ministerie, net omdat er weinig rechtszaken zijn, onvoldoende vertrouwd is met de discriminatiewetgeving. Daardoor ontstaat blijkbaar vaak een slechte kwaliteit aan rechtspraak. Ik zeg dat niet, het zijn specialisten die dat zeggen. Dat heeft tot gevolg dat slachtoffers vandaag te vaak in de kou blijven staan. Denk aan mensen met migratieroots, 50-plussers, universitair geschoolde vrouwen, en zo verder.

Ik heb ervoor gekozen om een systeem uit te werken dat gehoor geeft aan vier aanbevelingen uit de studie van de professoren Elke Cloots, Jogchum Vrielink en Stefan Sottiaux. We gaan ten eerste van een gelijkheidsorgaan naar een volwaardig mensenrechteninstituut met een breed mandaat. Zo vullen we een bestaande lacune en creëren we meer zichtbaarheid en impact.

Ten tweede pakken we de versnippering aan van discriminatiegronden die vandaag bestaat. Want vandaag is er niet één loket. Er zijn vandaag, voor alle duidelijkheid, ook drie loketten: de Genderkamer, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en Unia. Waar moet een vrouw met migratieroots vandaag naartoe als

zij te maken krijgt met discriminatie? Moet ze naar Unia of naar het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen? Of moet ze naar de Genderkamer? Jonge studentes die recent te maken kregen met seksuele intimidatie, wisten zelfs niets af van het bestaan van de Genderkamer.

Ten derde geven we gehoor aan de concrete suggestie van de onderzoekers om de handhaving te versterken en draagvlak te vergroten via een onafhankelijke geschillenkamer.

Ten vierde is er nood aan een mensenrechteninstituut met een A-status.

Het voorontwerp komt volledig tegemoet aan deze vier aanbevelingen.

Dat wil niet zeggen dat we niet kunnen bijleren uit de adviezen, integendeel. We zijn de adviezen momenteel ernstig aan het bestuderen. Een aantal opmerkingen wijzen erop dat het kader waarbinnen het Vlaams mensenrechteninstituut zal werken, niet duidelijk genoeg is. Dat zullen we aanpakken in de memorie van toelichting.

Zo lijken sommige adviesraden ervan uit te gaan dat de volledige ondersteuning van slachtoffers wegvalt, terwijl de overgrote meerderheid van de bijstand wordt behouden. Het VMRI zal informatie verlenen, samen met slachtoffers meedenken, gericht doorverwijzen en ook kunnen begeleiden naar gerechtelijke procedures waar nodig. We moeten dat verduidelijken, want sommige adviezen zijn in de veronderstelling dat dat niet het geval zal zijn.

Die ondersteuning zal niet alleen gelden inzake discriminatie maar voor alle mensenrechten. Een unicum in ons land! De ondersteuning tegen discriminatie wordt zelfs versterkt met een onafhankelijke geschillenkamer, die zal bestaan uit academici, rechters en gespecialiseerde advocaten. We zien in Nederland het effect, met zo'n 120 uitspraken per jaar, die in 80 procent van de gevallen worden gevolgd. Deze vooruitgang kunnen en moeten we sterker in de verf zetten.

Het enige wat verdwijnt, is de mogelijkheid voor het VMRI om echt in naam van een slachtoffer naar de rechter te stappen, omdat het VMRI dan rechter en partij in een zaak zou kunnen zijn. Maar daar komt een sterk concept voor in de plaats: de geschillenkamer.

Sinds 2008 stapte Unia slechts zes keer – volgens de professoren, maar volgens Unia zelf slechts vijf keer – binnen de Vlaamse bevoegdheden naar de rechter. Alle andere keren bleven slachtoffers in de kou staan als bemiddeling niet lukte. Dat wordt verleden tijd. Als bemiddeling niet lukt, kunnen slachtoffers bij het VMRI een gezaghebbend oordeel krijgen over hun zaak en een laagdrempelige en kosteloze procedure.

Vandaag moeten slachtoffers hun eigen advocaat betalen, ook als Unia in rechte optreedt. Voor alle duidelijkheid: ook als Unia in rechte optreedt moeten de slachtoffers hun eigen advocaat betalen. Unia betaalt die niet voor hen. En dat is duur. In de geschillenkamer is dat gratis.

Uit studie blijkt dat slachtoffers onvoldoende hun slaagkansen kennen: in rechtszaken op basis van het Gelijkekansendecreet was dat in het verleden 50/50. Ook dat is verleden tijd. Met het oordeel van de geschillenkamer in de hand zullen slachtoffers sterker staan.

Verschillende adviesorganen zijn bezorgd over de versnippering van het landschap van mensenrechteninstellingen in ons land en vragen zich af of iedereen nog de weg zal vinden naar de juiste instelling. Daarom wordt gesuggereerd om de bevoegdheden van alle instellingen duidelijk uit te klaren en wordt er gepleit voor samenwerking, in het bijzonder voor wat betreft de doorverwijzing van meldingen en klachten.

We mogen niet blind zijn voor de versnippering die vandaag al bestaat tussen de verschillende discriminatiegronden. Ik wil van dit momentum gebruikmaken om een laagdrempelig eenloketsysteem uit te werken dat een vooruitgang betekent voor alle burgers in ons land, en dus ook voor de Brusselaars. Het is een uitdrukkelijk engagement van de regering om te werken aan een samenwerkingsakkoord, in het bijzonder voor de doorverwijzing van meldingen en klachten tussen de bestaande instellingen op het federale en interfederale niveau en het VMRI. Vlaanderen is trekker in dit verhaal. Dat probleem kan dus perfect worden opgelost met een eenloketsysteem. De discussie van de backoffice en van de frontoffice zijn twee verschillende discussies. Voor de burger is de eenduidigheid van de frontoffice cruciaal, en daar wil ik aan werken.

In sommige adviezen worden ook bezorgheden geuit over de bescherming van het VN-handicapverdrag, maar die zijn onterecht. Niet alleen het recht op gelijke behandeling maar alle rechten van personen met een handicap zullen binnen het VMRI worden beschermd. Het weigeren van redelijke aanpassingen is binnen het Gelijkekansendecreet een vorm van discriminatie. Dat wil zeggen dat personen met een handicap mee zullen kunnen profiteren van de sterkere en laagdrempelige handhaving. De adviesraad handicap, Niets Over Ons Zonder Ons (NOOZO), erkent dan ook het potentieel van het VMRI en het laagdrempelige karakter van de geschillenkamer.

Alle adviesraden werden uitgenodigd op gesprekken om van gedachten te wisselen, hun opmerkingen beter te begrijpen en hen eventueel ook te wijzen op verkeerde interpretaties. Mijn kabinet is reeds in gesprek gegaan met de SERV, de Vlaamse Jeugdraad, de Vlaamse Ouderenraad en NOOZO, en deze gesprekken verliepen zeer constructief.

We hebben ook een formele adviesaanvraag verstuurd naar het European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI). Equinet nam uit eigen initiatief met ons contact op. Mijn kabinet heeft ondertussen met beide instanties gesproken. Ze hebben ons complimenten gegeven over de hoge standaarden op het vlak van onafhankelijkheid, budget en takenpakket. Daarnaast zullen ze ons adviseren om de samenwerking met de andere bevoegdheidsniveaus verder vorm te geven.

Wat zijn nu mijn volgende stappen? Mijn diensten verwerken momenteel de adviezen en voorzien een gedetailleerd antwoord op alle aanbevelingen in de versie van het decreet en de toelichting, die wij midden maart voor een tweede principiële goedkeuring zullen voorleggen aan de regering. Daarna wordt het ontwerp van decreet nog ter advies voorgelegd aan de Raad van State. We mikken op een indiening van het ontwerp van decreet in het parlement eind mei. Ik kijk ernaar uit om dan, samen met jullie, het debat ten gronde verder te voeren.

De voorzitter: Collega's, daarstraks is er serieus over de spreektijd gegaan, door iemand zelfs 50 procent. Het is een belangrijk dossier, maar we gaan er nog vaak over spreken. Ik vraag u om u nu aan uw spreektijd te houden.

De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, ik ben redelijk onder de indruk van wat u zegt. U komt met een voorstel. Het volledige middenveld en alle adviesraden die u aanschrijft, zijn niet mals voor u. Die zeggen dat dit eigenlijk een slecht idee is. Die roepen u soms zelfs op om daarmee te stoppen. U reageert daarop door te zeggen dat dat een teken is van ingebakken conservatisme, angstzweet voor verandering en de verdediging van het status quo. Dat zegt u over al die organisaties, die niet ergens op een bureau in Brussel zitten maar die dagelijks in de praktijk met die zaken bezig zijn: ingebakken conservatisme, angstzweet voor verandering. Ik vind het heel straf dat u als minister, die minister van samenleven wilt zijn, dat soort zaken zegt aan de mensen die daar in de praktijk mee bezig zijn.

Natuurlijk is er een probleem van discriminatie en natuurlijk is Unia niet perfect. U zult me niet horen zeggen dat Unia perfect is. Er is heel veel voor verbetering vatbaar. Maar u slaat wel een stap over, minister. Het is niet alleen Unia dat verantwoordelijk is voor het aanpakken van discriminatie in deze samenleving, hé. Dat is wel in de eerste plaats de taak van de regering. Er blijven vragen als: waar blijven de praktijktesten, waar blijft het bestraffen van discriminatie?

Ik kan niet begrijpen dat u zegt dat we naar een eenloketsysteem moeten en dan een loket bij wilt creëren. Je kunt ook vandaag naar een eenloketsysteem gaan, daar heb je geen extra loket voor nodig.

Ik heb nog twee vragen. Minister, u hebt mijn eerste vraag overgeslagen. Dat was of u bereid bent om de uitstap uit Unia te herzien. Mijn tweede vraag is exact dezelfde. U zegt dat u wel wilt bijleren uit adviezen en dat u gaat antwoorden op de adviezen. Maar begrijpt u die adviezen? Luistert u naar die adviezen? Neemt u die serieus? Minstens de SERV, de vakbonden en de werkgevers, die volgens u ingebakken conservatief zijn en wie het angstzweet voor verandering uitbreekt, vragen u om die terugtrekking te heroverwegen. Bent u bereid om dat effectief te doen? Dat is vandaag de vraag. Ik hoop dat we daar vandaag nog een antwoord op krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, inderdaad, u doet de adviezen af als ingebakken conservatisme. Dat klopt natuurlijk niet. Een instituut met een geschillenkamer, zoals het nu voorligt, is net een achteruitgang. Dat zeggen al die adviezen en al die middenveldorganisaties. Dat is geen ingebakken conservatisme. Men oordeelt. Men heeft schrik. Het is een achteruitgang in de bescherming van de mensenrechten en de aanpak van discriminatie.

Een zin verder zegt u: 'We moeten meer doen. Ik had verwacht van de oppositie dat ze zou zeggen dat we meer moeten doen.' Ja, we moeten inderdaad meer doen in de strijd voor gelijke rechten. Maar dat is het hele punt. Het instituut zoals het nu voorligt, zal niet meer doen. Het zal minder doen. Het is geen vooruitgang, het is een achteruitgang. Dat bewijst ook wel ten dele uw antwoord. Omdat u het niet kunt, geeft u geen antwoord op de fundamentele kritieken van die adviezen en fundamentele bezorgdheid, namelijk dat die geschillenkamer geen juridische armslag heeft en dat dat wel van vitaal belang is. Dat is ten eerste omdat het een stok achter de deur is, zoals ook CD&V al meermaals heeft gezegd, en ten tweede omdat de slachtoffers gewoon maximale steun verdienen. U zegt dat ze informatie kunnen krijgen of doorverwezen worden, maar dat is natuurlijk geen maximale steun. Ten derde: de essentie van wat de SERV schrijft, is dat het oordelen over schendingen van mensenrechten moet gebeuren door de rechterlijke macht.

U verwijst steeds naar Nederland. Maar collega D'Haese heeft al gezegd dat in Nederland de lokale besturen wel juridische armslag hebben. Er is een hele andere cultuur in een geschillenkamer daar. U zegt dat 80 procent van de gevallen wordt gevolgd. Dat is vier op vijf. Een ambitieus project zou gaan voor de volle 100 procent. Die geschillenkamer is essentieel in de problematiek waarom het een achteruitgang is en geen vooruitgang.

Ik heb nog een bijkomende vraag.

De voorzitter: Heel kort, mevrouw Moerenhout.

An Moerenhout (Groen): Wanneer gaan we meer duidelijkheid hebben over de inkanteling van de sectorale mensenrechteninstellingen? Ik heb daarnet al het kader gegeven vanuit het Kinderrechtencommissariaat. Nu hangt dat zo in het vage: misschien wel, misschien niet. Wanneer komt die duidelijkheid?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Collega's, het argument waar ik mij persoonlijk heel erg aan stoort, is dat het VMRI de versnippering in de hand zal werken. Collega's, is het vandaag dan zo'n duidelijk en transparant speelveld? Wij hebben de Genderkamer, de ombudsman, de kinderrechtencommissaris, het Vlaams Vredesinstituut, Unia, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Myria, het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens, en ongetwijfeld vergeet ik er nog een paar in Wallonië en Brussel. Dus nu komen beweren dat het VMRI versnippering zal veroorzaken? Ik vind dat we toch een beetje serieus moeten blijven.

Ik kan mij dus niet vinden in de kritieken van deze adviezen. De minister heeft die al een aantal keer weerlegd. Er is voor mij en mijn fractie dus geen enkele aanwijsbare reden om niet door te gaan met deze operatie.

De oppositie kan de uitstap uit Unia maar moeilijk verteren. En ik begrijp dat ook. We nemen als Vlaanderen eindelijk afscheid van een instituut dat hun mening verkondigt – van de oppositie hier aanwezig, toch al zeker van de twee voorgaande sprekers – en hun visie op discriminatie, in plaats van onafhankelijk te zijn in deze toch belangrijke maatschappelijke debatten.

Minister, wij vragen u daarom om snel vooruitgang te boeken in dit dossier, zodat we in de toekomst wel degelijk kunnen rekenen op een onafhankelijk instituut in deze relevante discussies.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (CD&V): Minister, ik wil kort even ingaan op dat 'ingebakken conservatisme'. Ik betreur die uitspraak ook, eerlijk gezegd. Behouden wat goed is en vertrekken vanuit wat bestaat en dat verbeteren, is geen conservatisme, net zoals verandering niet altijd vooruitgang is. Als ik naar de adviezen kijk, zie ik dat ingebakken conservatisme toch niet. Ik betreur dat u het toch zo wat probeert weg te zetten. Ik vind dat al die adviezen degelijk zijn opgebouwd en pertinente opmerkingen geven, vanuit negen organen die elk al bewezen hebben heel verdienstelijk en heel betrouwbaar te zijn. De Vlor bijvoorbeeld stelt met betrekking tot de uitstap uit Unia – wat u bedoelt als conservatisme – dat hij betreurt dat alternatieve en misschien meer efficiënte organisatorische scenario's, zoals een interfederale positionering, niet werden onderzocht. Dat lijkt me niet vanuit conservatisme. Er is ook de vraag om explicieter te motiveren wat de intrinsieke meerwaarde is van de oprichting van een apart instituut. Dat zijn terechte vragen, die goed onderbouwd zijn. Dat is geen ingebakken conservatisme, denk ik.

Dat gezegd zijnde, wil ik kort ingaan op vier elementen. Het eengemaakte loket, louter als frontoffice, is wel degelijk een vooruitgang. Dat zien we ook in de meeste adviezen. Ten tweede: het niet in rechte kunnen optreden, blijf ik een gemiste kans vinden. Het is een feit dat er in het verleden weinig naar de rechtbank is getrokken. Ik vind dat dat, als stok achter de deur, net bewees dat dat een belangrijk element is binnen die bemiddeling en dat dat dus wel succesvol is.

Ten derde: de onafhankelijkheid van de sectorale instituten, en meer bepaald het Vlaams Vredesinstituut en het Kinderrechtencommissariaat. Daarover stellen de adviezen duidelijk dat die onafhankelijkheid belangrijk is. Zeker voor jongeren is het ook belangrijk om een heel duidelijk eigen aanspreekpunt te hebben. Daar hebt u ook nog uw eigen onderzoek rond lopen. Worden de adviezen van deze negen adviesorganen ook overgemaakt en meegenomen in dat onderzoek?

Collega Sminate, u stelde in uw eerste vraag dat er in het regeerakkoord is afgesproken, op vraag van uw partij, om het VMRI op te richten en om alle sectorale

instituten daarin op te nemen. Ik wil u en de minister er nog eens heel duidelijk op wijzen dat dit het enige is wat is afgesproken: de uitstap uit Unia en de oprichting van een Vlaams gelijkheidscentrum met de taken van de Genderkamer. Maar er is in het regeerakkoord geen sprake van de integratie van die andere zaken.

En dan als laatste punt: de opgebouwde expertise die ook als advies naar voren komt, minister. Ik lees daar onder andere het personeel van Unia in. Zij hebben vorige week vanuit hun raad van bestuur gecommuniceerd dat ze nog een aantal vrozen hebben. Welke stappen zet u nog verder naar een oplossing voor het personeel van Unia, minister?

De voorzitter: Ik wens jullie allemaal een heel mooie politieke carrière, maar niet in het Europees Parlement, want daar moet je het in één minuut gezegd krijgen.

De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Collega's, we hebben dit debat al vaker gevoerd en we gaan het nog uitvoerig voeren als het ontwerp van decreet hier in de commissie voorligt. Maar wat mij echt wel stoort, is dat het veel te veel gaat over het middel en niet over het doel. Daardoor is men eigenlijk ook blind voor de tekortkomingen die er vandaag zijn in het systeem en die door die drie professoren toch heel duidelijk in kaart worden gebracht. Misschien moet die studie ook eens op een voorpagina van een krant komen, zodat de mensen van de oppositie die ook eens lezen. Want die studie is niet min. Die toont echt wel knelpunten aan. Ik ben blij dat we het uittreden uit Unia nu gebruiken om de lat niet lager te leggen, maar net hoger, en om werk te maken van een betere bescherming van slachtoffers van schendingen van mensenrechten.

Ik denk dus dat het goed is, minister, dat u die adviezen goed leest en dat u nagaat waar we daaraan tegemoet kunnen komen, om vaak onduidelijkheden weg te werken. Maar we moeten toch altijd goed het doel voor ogen blijven houden, namelijk de tekortkomingen die er vandaag effectief zijn, wegwerken en werk maken van een beter mensenrechteninstituut, dat zorgt voor een betere bescherming van slachtoffers van schendingen van mensenrechten. Want laat er geen twijfel over bestaan dat we dat absoluut willen, zeker als Open Vld.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, ik wil graag nogmaals mijn vaste overtuiging herhalen – want ik ga die niet veranderen – dat wij in onze samenleving geconfronteerd worden met een ingebakken conservatisme telkens wanneer er hervormingen plaatsvinden. Dat geldt niet alleen vandaag. Op heel veel domeinen en heel veel vlakken zijn wij in Vlaanderen vaak een conservatieve samenleving, die angst heeft voor verandering. Ik heb hetzelfde meegemaakt met het inburgeringstraject. We hebben een heel vernieuwend en heel positief inburgeringsbeleid op poten gezet, waar veel meer kansen worden gegeven, waar we veel korter op de bal spelen, mensen veel sneller emanciperen en hun een volwaardige plaats geven in de samenleving. Als je de adviezen nog eens herleest, lees je daarin dezelfde angst voor verandering. En dat is geen gebrek aan respect voor die belangengroepen en adviesorganen, integendeel. Ik heb daarbij ook gezegd – maar dat hoort men dan niet – dat zij ook terechte bekommernissen aankaarten en terechte zorgen en vragen hebben en dat ik met hen in dialoog blijf gaan.

Maar dat neemt niet weg dat ik na dertig jaar actief te zijn in de politiek, moet vaststellen dat het veel gemakkelijker is op het ongemak van de status quo te kamperen dan stappen vooruit te zetten naar een beter Vlaanderen. Dat is gewoon de realiteit. Dat is lokaal zo, dat is in Vlaanderen zo, dat is op federaal niveau zo. En nu mag u nog heel verontwaardigd doen en zeggen dat dat een slag in het gezicht is. Dat is geen slag in het gezicht. Dat is een realiteit van de Vlaamse

samenleving en van de Belgische samenleving. Dat is mijn overtuiging. En dat is iets waar we elke dag opnieuw tegen moeten vechten. Dat is vechten om veranderingen te kunnen realiseren die stappen vooruit zijn.

Uiteraard moet je opletten dat je geen veranderingen realiseert naar achteren en naar minder goed. Je moet vooruitgaan. En je kunt dat alleen maar doen door met mensen in dialoog te gaan en goed te luisteren naar wat ze zeggen en met hen te praten. Maar dat wil niet zeggen dat je moet buigen voor elke kritiek. Nogmaals, dit doet geen enkele afbreuk aan het respect dat ik heb voor die adviesraden. Ik beluister die argumenten en kan zelfs erkennen dat ze een aantal goede vragen en zorgen hebben. Ik wil daar met hen ook over praten. Maar dat neemt niet weg dat ik telkens opnieuw moet vaststellen, wanneer we stenen verleggen, dat er heel veel weerstand is om dat te doen. Ik zal daar niet in veranderen. Dan mag u daar nog zo dramatisch over doen als u wilt. Dat is mijn vaste overtuiging. Maar dat is eigenlijk een bijkomstigheid.

Een tweede, belangrijke zaak is dat er wel degelijk een stok achter de deur is in dezen. Men zegt dat er in het huidige systeem, met Unia, een stok achter de deur is, een stok die men op tien jaar tijd volgens de deskundigen zes keer, en volgens Unia vijf keer, heeft gebruikt. En men zegt dat men daarmee heel veel heeft kunnen bereiken in bemiddeling en dat dat de stok achter de deur was om heel veel mensen in de pas te laten lopen. Dat is niet waar. Er zijn heel veel mensen die gediscrimineerd werden en die niet geholpen zijn kunnen worden. Dat is wat ik de voorbije jaren, voor we met dit plan werkten, toch vaak heb gehoord.

Wat is de stok achter de deur die we nu hebben? We hebben een college, een geschillenkamer die bestaat uit mensen uit de rechterlijke macht, uit de academische wereld, gespecialiseerde advocaten, die een gezaghebbend oordeel geven wanneer iemand door bemiddeling niet verder is geraakt, wanneer men mislukt is in de bemiddeling en zegt dat hij toch gediscrimineerd wordt. Die komt voor de geschillenkamer, op een laagdrempelige manier georganiseerd, gratis. En die krijgt daar een uitspraak van die geschillenkamer, niet 1 per jaar, niet 2 per jaar, niet 5 per 10 jaar, maar 1200 per 10 jaar, of 120 per jaar.

In 80 procent van de gevallen wordt de uitspraak gevolgd. En pas als die niet gevolgd is, heeft die een fenomenale stok achter de deur, want dan kan die naar de rechter stappen. De rechters in Nederland – en dat zal bij ons niet anders zijn – zullen heel veel rekening houden met de rechtsleer en de rechtspraak van het bijna-jurisdictionele instituut dat de geschillenkamer is. Want daar zit vandaag nu net het probleem volgens de professoren Vrielink en Sottiaux en mevrouw Cloots: dat de rechterlijke macht te weinig in contact komt met de discriminatiewetgeving en er te weinig zaken zijn, waardoor er geen of onvoldoende rechtspraak kan worden ontwikkeld. En dan krijg je die wel. Als je nu naar de rechter stapt, weet je eigenlijk niet wat je kansen zijn om al dan niet te slagen. Met de gezaghebbende uitspraak aan je zijde, sta je een heel stuk sterker.

Op wie doe je dan een beroep? Dan doe je een beroep op het systeem van de advocaten in onze samenleving. En als je minvermogend bent, kun je een pro-Deoadvocaat krijgen. Dat systeem bestaat in ons land. Dat is de manier waarop onze rechterlijke organisatie functioneert. En vandaag is het niet zo dat Unia je advocaat betaalt. Unia gaat naast het slachtoffer mee procederen, maar betaalt zijn eigen advocaat. Het voorstellen alsof je nu gratis voor de rechtbank wordt begeleid door Unia, is dus niet juist.

Je stok achter de deur is dus een uitspraak van een gezaghebbend orgaan, van juristen, rechters, academici, die zeggen: 'Mijnheer Somers, u hebt gelijk. U bent gediscrimineerd. Wij stellen voor dat de werkgever of de verhuurder die u heeft gediscrimineerd, u op die en die manier tegemoet komt.' Als die dat weigert, kan

ik naar de rechtbank gaan. Als ik onvermogen of weinig vermogen ben, kan ik een pro-Deoadvocaat nemen. Die heeft die uitspraak en staat sterk in zijn schoenen bij de rechterlijke macht. Dat is de vooruitgang. Dat is het systeem waar we voor kiezen. We hebben tot nu toe gekozen voor een promotioneel systeem. We gaan nu kiezen voor een bijna-jurisdictioneel systeem. Beide systemen bestaan.

Dan zegt men dat in Nederland die geschillenkamer eigenlijk onvoldoende is, dat ik dat wil kopiëren, maar dat ik vergeet dat daaronder een poot zit van gemeenten die ondersteunen. Maar wat doen wij in ons mensenrechteninstituut? Wij doen meer dan de Nederlanders. Wij zetten in dat bestuur een laagdrempelig onthaal, een meldpunt. Daar adviseren we de klant. Dat doet men in Nederland niet. Hij of zij die rechtzoekende is, hij of zij die zich gediscrimineerd voelt, kan naar het VMRI voor advies, voor doorverwijzing, voor begeleiding. Dat is vandaag voorzien. In het Nederlandse systeem bestaat dat niet. En dat is natuurlijk een verschil met Nederland.

Er was ook een vraag rond de inkanteling. Het rapport van Ernst & Young en van professor Vandenhoele wordt eind mei verwacht. Op dat moment zullen we kijken wat de professor en Ernst & Young ons ter zake te melden hebben. En uiteraard hebben we de adviezen die we nu hebben gekregen, ook onmiddellijk overgemaakt aan professor Vandenhoele en aan Ernst & Young, om hun werk daarin te faciliteren.

Ik denk dus, collega's, dat dit een belangrijke hervorming is. En nogmaals, het is een hervorming die niet mijn keuze was. Maar waar ik als minister altijd over zal waken, omdat dat tot de kern van mijn politieke overtuiging behoort, is dat ik niet wil meewerken aan een Vlaanderen waar de bescherming van mensenrechten wordt afgebouwd. Ik wil net het draagvlak voor mensenrechten vergroten. Ik wil er net voor zorgen dat een groter deel van de samenleving zich kan herkennen in de wijze waarop we met die mensenrechten omgaan, op een goede manier, waarbij we bijvoorbeeld ook vermijden dat het instituut in een soort van rechter-en-partijsituatie terechtkomt. Want er is natuurlijk een heel groot probleem, een deontologisch of principieel probleem, aan het vertegenwoordigen van een slachtoffer voor de rechtbank.

Want op dat moment, nog voor er een uitspraak is, zeg je dat je vindt dat die persoon is gediscrimineerd. Wat gebeurt er dan wanneer de rechtbank zegt dat dit niet juist is en je in je ongelijk wordt gesteld? Dat tast de legitimiteit aan van een dergelijke instelling. Een dergelijke instelling moet de mensenrechten verdedigen, niet de individuele casus van een mens. Die instelling moet ervoor zorgen dat individuele personen die menen te worden gediscrimineerd, advies krijgen, worden begeleid en de kans krijgen om betaalbaar en laagdrempelig een uitspraak te krijgen die gezaghebbend is en waarvan het gewicht zo groot is dat mensen weten dat, wanneer ze die zich naast zich neerleggen – dat is de situatie in Nederland –, men naar de grondrechter stapt. De grondrechter zal zeer sterk rekening houden met de rechtspraak van het instituut.

Voor mij als jurist, als liberaal – als ik dat mag zeggen – en als minister van Gelijke Kansen is dit een instituut en een aanpak waar ik heel sterk in geloof. Ik geloof dat dit ons kan beschermen op een goede, moderne en evenwichtige manier. Dit geeft meer kans aan bemiddeling, aan overleg, aan het oplossen van problemen. Immers, nog een voordeel van de gezaghebbende uitspraken is dat wanneer iemand wordt terechtgewezen, dat minder scherp is dan in een rechtbank, waardoor het zich conformeren aan de uitspraak voor sommigen gemakkelijker zal zijn. Degenen die dat niet doen, weten dat er naar de rechter kan worden gestapt.

We hebben in het regeerakkoord duidelijk ingeschreven dat we gaan voor een A-status. Die A-status is de grootste garantie voor de kwaliteit van wat we aan het doen zijn. Dat is de hoogste internationale norm voor mensenrechteninstituten, die waakt over de transparantie, onafhankelijkheid enzovoort. Vandaag heeft ons land geen mensenrechteninstituut met een A-status. Onze buurlanden hebben dat wel.

Het is geen spel van meerderheid en oppositie om daarover te oordelen, het is in het buitenland dat men daarover zal oordelen. Daar zijn instellingen die u dat gunnen of niet gunnen, die zeggen of u daar wel of niet aan voldoet. Binnen de Vlaamse Regering hebben we besloten om die A-status te verwerven.

Het is evident dat ik in dialoog zal blijven met al die verschillende organisaties. Ik zal naar hen luisteren en zal hen op een aantal punten tegemoet komen en daar invulling aan geven. Maar ik zal ook proberen hen ervan te overtuigen dat ze een aantal andere zaken fout zien. Ik zal hen misschien samenbrengen met de professoren die ter zake een ijzersterke reputatie hebben. En ik zal naar de Vlaamse Regering gaan met een aangepaste, verrijkte en versterkte tweede lezing. Vervolgens wachten we het advies van de Raad van State af en kom ik heel graag terug naar het Vlaams Parlement met het ontwerp van decreet.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, sta me toe om toch een bizarre vaststelling te doen. Open Vld was geen voorstander om uit Unia te stappen. U bent daarvan overtuigd door de N-VA, en toen was opeens plotsklaps iedereen die geen voorstander was om uit Unia te stappen oerconservatief. Dat is wel heel speciaal. Het standpunt dat u voor de vorming van deze regering innam, is vandaag aartsconservatief en getuigt van schrik voor verandering. Ik vind dat een bizarre vaststelling.

Minister, het is essentieel – en u hebt dat gezegd – dat we veranderingen doorvoeren om stappen vooruit te zetten en uiteraard niet om stappen achteruit te zetten. Maar het punt vandaag is dat iedereen die bezig is met het tegengaan van discriminatie, zegt dat dit een stap achteruit is. Maar u zegt dat u toch doorgaat. Ik vind het heel jammer dat u het debat verengt tot voor of tegen verandering zijn. Dat is natuurlijk een kinderlijk debat.

Verandering is niet altijd goed, maar het vasthouden aan wat we vandaag hebben, is ook niet altijd goed, en ik ben de eerste om met u na te denken hoe we dit beter kunnen doen dan vandaag het geval is. Er is immers heel veel marge voor verbetering. Maar als we de lat wat hoger willen leggen, zoals de heer Ongena zei, dan kunnen we niet anders dan vaststellen dat jullie de enigen zijn die er nog van overtuigd zijn dat jullie de lat hoger aan het leggen zijn. Voor de rest is iedereen op het terrein ervan overtuigd dat de lat naar beneden gaat. En daarom vind ik het jammer dat u nog steeds niet antwoordt of u bereid bent om terug te komen op de uitstap uit Unia.

De voorzitter: Mijnheer D'Haese, ik denk dat minister net een antwoord heeft gegeven op die ene vraag die u voor de derde maal hebt gesteld.

Jos D'Haese (PVDA): Bij mijn weten heeft hij uitgelegd waarom ...

De voorzitter: U vraagt of de minister bereid is om niet uit Unia te stappen. De minister heeft net nogmaals geantwoord dat hij na het advies van de Raad van State met een nieuw ontwerp van decreet naar dit parlement zal komen. Ik denk dat het dan heel duidelijk is dat er een nieuw ontwerp van decreet zal komen.

Jos D'Haese (PVDA): En dat er geen bereidheid is. Ik merk dat de voorzitter van de commissie af en toe een beetje een aparte rol opneemt. Maar dat mag, geen enkel probleem. Lang leve het debat.

Minister, het doel is volgens mij een betere bescherming van slachtoffers. 'Be my guest' om daarover na te denken, maar jammer genoeg gebeurt dat heel weinig. Ik heb daarnet al gezegd dat ik bijvoorbeeld zou starten met praktijktesten. Dat is niet alleen het helpen van slachtoffers van discriminatie maar ook het voorkomen

van discriminatie en zorgen voor meer rechtspraak. Als u die stappen vooruit wilt zetten, dan vindt u in ons een partner, maar voor dit absoluut niet.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Mijnheer Ongena, ik heb de studie van de drie experts wel gelezen, en die staat alleen maar de kritiek die wij geven vanuit de oppositie. Want ook uw lezing is een heel eenzijdige lezing van die studie. De studie poneert inderdaad het idee van een nieuw, onafhankelijk en gespecialiseerd gelijkheidsorgaan, maar dat is een oplossing voor de mogelijke problemen die vandaag bestaan in de juridische wereld.

In de studie staat niet dat het orgaan, wat dan de geschillenkamer is geworden in jullie voorstel, geen juridische armslag mag hebben. In de studie staan een aantal voorbeelden zoals Nederland, waar u heel graag naar verwijst en waar er geen juridische armslag is, maar er worden evenzeer voorbeelden uit andere landen gegeven waar er een kamer is die wel juridische armslag heeft. Dat is dus al geen argument.

Minister, u hebt tot driemaal toe herhaald dat de waarde van een uitspraak van het instituut is dat het slachtoffer daarmee sterk staat en daardoor naar het gerecht kan stappen. Dat is dan uw argument om het ontbreken van die juridische armslag te weerleggen. Maar dat klopt dus ook niet, ook dat staat in diezelfde studie. Ik ben niet juridisch onderlegd, maar daarin staat heel duidelijk dat die twee gescheiden zijn en dat de uitspraken van een dergelijke geschillenkamer niets te maken kunnen hebben met het verdere verloop in de juridische wereld. Wat u zegt, klopt dus gewoon niet. De argumenten zijn er niet om de essentiële kritiek te verklaren waarom er geen juridische armslag is van een geschillenkamer van een instituut.

En dus kan ik u alleen maar oproepen om daar heel serieus over na te denken, want de antwoorden zijn er vandaag niet. Ik kan alleen maar het advies van de SERV bijtreden dat u heel dringend en prangend moet nadenken over het ongedaan maken van de uitstap uit Unia.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, wij zijn niet bang voor verandering. 'De kracht van verandering' was ooit een van onze slagzinnen. Ik denk dat onze mening over de uitstap uit Unia duidelijk is. Wij steunen u om verdere stappen vooruit te zetten in dit dossier.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (CD&V): Minister, vanuit CD&V zullen wij ook meewerken aan de oprichting en uitbouw van een sterk mensenrechteninstituut, omdat het voor ons belangrijk is om discriminatie goed te kunnen aanpakken. Maar daarnaast zullen we er ook over waken dat de sterktes van die bestaande organisaties niet verloren gaan. Hetzelfde geldt voor de bestaande sectorale instituten, voor hun onafhankelijkheid, hun zichtbaarheid en hun rechtstreekse aanspreekbaarheid. Dat is voor ons ook cruciaal.

Minister, ik heb geen antwoord gekregen op mijn laatste vraag om een oplossing te vinden voor het personeel van Unia zodat hun expertise niet verloren zou gaan.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, en aan Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de plannen van de minister om een bouwshiftfonds op te richten waarmee de bouwshift wordt gefinancierd
– 1811 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de omzetting van woonuitbreidingsgebied naar groen en de invloed daarvan op de lokale besturen
– 1814 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): De toenemende betonnering, verharding van Vlaanderen is een algemeen gedeelde bezorgdheid, ook voor ons. De zware kost van de compensatie van grondeigenaars die niet meer zouden mogen bouwen op hun gronden, was tot nu toe altijd een belangrijke hinderpaal voor een oplossing. Voor lokale besturen is de compensatie immers niet betaalbaar, waarbij ook de vraag rees hoe groot die compensatie dan wel zou moeten zijn. Een oplossing bleef tot op vandaag uit.

Via De Tijd heeft minister Somers nu bekendgemaakt dat hij een concreet voorstel heeft omtrent het probleem van de financiering van de betonstop of bouwshift, zoals dat tegenwoordig heet. Zijn voorstel zou de kosten behapbaar maken voor Vlaanderen en de getroffen grondeigenaars integraal compenseren. Hij kondigt nu aan een lokaal bouwshiftfonds te willen oprichten waarmee Vlaanderen een gemeente voor twee derde zou vergoeden wanneer het woonreservegebied omzet naar bos en voor een derde wanneer gronden worden herbestemd tot natuur- of landbouwgrond.

Jaarlijks zou 150 miljoen worden uitgetrokken, goed voor de vrijwaring van naar schatting 900 hectare open ruimte. Maar gemeenten die van het fonds gebruikmaken, moeten zich engageren om minstens evenveel hectare niet te laten bebouwen.

In theorie zouden volgens minister Somers zo alle niet-ontwikkelde woonuitbreidingsgebieden, goed voor 12.700 hectare, in 18 jaar kunnen worden herbestemd. Minister, u rekent daarvoor op een maximale kostprijs van 2,7 miljard euro voor de Vlaamse overheid, gespreid tussen nu en 2040. Voor de gemeenten zou de factuur wellicht lager uitvallen. Dit bedrag ligt natuurlijk fors lager dan eerdere ramingen van heel wat experts, die soms tot een bedrag van wel 30 miljard euro kwamen, tien keer zoveel als de 2,7 miljard euro die u vooropstelt.

Minister, is er over deze plannen al een akkoord binnen de Vlaamse Regering? De reactie van minister Demir doet me vermoeden dat dat akkoord er nog niet is.

Acht u de genoemde budgetten wel voldoende om echt werk te kunnen maken van een stop aan de verdere betonnering van Vlaanderen? Zoals gezegd, ligt uw bedrag veel lager dan wat verschillende experts vooropstelden.

Hoe countert u de bezorgdheid dat bij een vermindering van de bebouwbare oppervlakte in combinatie met een door massa-immigratie alsmaar stijgende bevolking, de nu al onbetaalbare woningprijzen nog verder de hoogte in zullen worden gejaagd? Twee jaar geleden heb ik zelf iets gekocht, en ik moet vaststellen dat het nieuwbouwappartement naast het mijne, dat op dit moment bijna klaar is, evenveel kost voor

ongeveer 30 procent minder vierkante meter. Dit maar om te zeggen hoe snel de woningprijzen stijgen. Ik maak me daar zeer grote zorgen over. De toenemende bevolking, voor het grote deel door de massa-immigratie, in combinatie met minder bouwoppervlakte, zal de woningprijzen nog verder doen stijgen.

Minister, welke verdere initiatieven en timing voorziet u om uw plannen om te zetten in beleid?

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Via de bouwshift wil Vlaanderen meer open ruimte vrijwaren. Minister, u deed een concreet voorstel om de zogenaamde betonstop te financieren. In uw voorstel zullen de kosten hiervoor verdeeld worden over Vlaanderen en de lokale besturen.

Wanneer een lokaal bestuur woonreservegebied omzet naar bos, vergoedt Vlaanderen via het fonds twee derde van het waardeverlies. Wanneer een gemeente een stuk grond herbestemt tot landbouwgrond of natuur, dan legt Vlaanderen een derde op tafel. Het resterende bedrag passen de gemeenten zelf bij.

Minister, besturen kunnen in uw voorstel zelf kiezen of ze instappen in deze regeling. Zij staan dus aan het roer van deze omslag. Ik vind dat wel een belangrijk principe. U zegt dat de kosten op die manier haalbaar zijn voor Vlaanderen, maar dat het er anderzijds ook voor zorgt dat gedupeerde grondeigenaars volledig worden gecompenseerd. Dat zou Vlaanderen volgens u 2,7 miljard euro kosten. De komende achttien jaar zouden alle niet-ontwikkelde woonuitbreidingsgebieden, goed voor 12.700 hectare, kunnen worden herbestemd, maar in feite kunnen lokale besturen er ook voor kiezen om een deel van die gronden toch te laten bebouwen, onder andere om het woningaanbod in de gemeente te vergroten en op die manier te proberen de prijs te drukken.

Aangezien de bouwshift voor de lokale besturen natuurlijk wel een nieuwe actie is, denk ik niet dat er veel gemeentebesturen zijn die dat in hun meerjarenplanning hebben opgenomen. Dat betekent dat er, in tijden waarin het voor gemeenten al budgettair krap is – we hebben het daar al over gehad deze namiddag – door de stijgende loonkosten en de hogere energieprijzen, extra ruimte zou moeten worden gemaakt als ze hieraan willen meedoen.

Minister, daarom heb ik hierover de volgende vragen. Hebt u over het voorstel overlegd met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) of andere lokale besturen? Hebt u weet van besturen die überhaupt in deze regeling willen instappen of daartoe de intentie hebben? Wat zal de totaalfactuur zijn, schat u, bij de lokale besturen om de bouwshift te realiseren? Denkt u dat de middelen voorhanden zijn bij de gemeenten? Hoeveel hectare beoogt u op deze manier om te zetten? Kunt u garanderen dat de lokale besturen niet zullen worden verplicht om hieraan mee te doen en dat de lokale autonomie zo zal worden gerespecteerd?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, de discussie waarover we het vandaag hebben, is natuurlijk een discussie die voor lokale besturen erg belangrijk en fundamenteel is. Waar staan we op dit moment in het parlement en in de regering? Laat me daarmee beginnen. Ik moet dan even terugkijken naar het verleden, naar het akkoord van eind 2020. Dat heeft geresulteerd in een bijgesteld Instrumentendecreet en in een decreet betreffende de woonreservegebieden. Dat is u bekend. Dat is al aan bod gekomen in het parlement.

In die twee decreten zijn er drie duidelijke hoofdlijnen te detecteren. Eerst en vooral is er het beschermen van de open ruimte, een belangrijk basisprincipe. Ik denk

dat we het daar allemaal over eens zijn, over dat zorgzaam omspringen met de open ruimte. We proberen de netto inbeslagname van de open ruimte te stoppen tegen 2040 en te halveren tegen 2025. Er is ook duidelijk afgesproken dat woon-reservegebieden enkel nog kunnen worden aangesneden als het lokaal bestuur die keuze maakt.

Het tweede principe daarin is het respecteren van de lokale autonomie. De lokale besturen zijn het best geplaatst. Welke grond kan worden aangesneden? Welke grond blijft het best openbare of open ruimte? Dat is iets dat je moeilijk van bovenaf kan beslissen. Ik denk dat je toch altijd enige flexibiliteit moet inbouwen. Dat is ook mijn eigen ervaring vanuit het lokale bestuur. Lokale besturen zullen die keuze doordacht maken, zullen maatschappelijke en ecologische afwegingen maken. In deze decreten stond dat dit een uitdrukkelijke beslissing van de gemeenteraad moet zijn, het meest legitieme bestuursorgaan, dat dicht bij de burger staat en het meeste vertrouwen van de burger geniet. Het zijn de gemeenteraden die ter zake de knoop moeten doorhakken.

Ten derde: eigenaars worden voor 100 procent vergoed voor hun waardeverlies, op basis van de venale of marktwaarde. Het eigendomsrecht is een van de fundamenteën van onze samenleving. Het decreet biedt perspectief en rechtszekerheid voor de eigenaars. U weet dat 77 procent van hen slechts één perceel in eigendom heeft.

Welk perspectief bieden we nu? Na inwerkingtreding, na het goedkeuren van die twee decreten, staan de woonreservegebieden onder een stolp tot 2040. In de tussentijd kunnen gemeenten beslissen of die gebieden nog zullen worden aangesneden, over welke gebieden het dan gaat en welke gebieden als open ruimte zullen worden behouden. Een eventuele herbestemming tot open ruimte kan definitief worden gemaakt via een RUP-procedure (ruimtelijk uitvoeringsplan). Op het moment dat een lokaal bestuur een dergelijk planinitiatief neemt, dan staat het ook in voor de planschade. Lokale besturen moeten dus bekijken of en hoe ze hiervoor middelen kunnen vrijmaken.

Een mogelijke kritiek op dat decreet was toen dat we eigenlijk de factuur doorschuiven, tot en met 2040. Dan komt het voorstel eigenlijk op het toneel. Trouwens, ik ben niet de enige die ter zake voorstellen doet aan de regeringstafel. Ook collega Demir en anderen zijn heel intensief aan het zoeken naar een goede oplossing ter zake. We proberen elkaar in de schoot van de Vlaamse Regering dus te vinden wat dit betreft.

Ik heb daarin voorgesteld, zoals u in de krant hebt kunnen lezen, om een lokaal bouwshiftfonds te creëren, om sneller duidelijkheid te verschaffen. Dat voorstel bestaat hierin dat, wanneer een lokaal bestuur beslist om een woonreservegebied om te zetten naar een openruimtegebied, groen of geel, er dan een systeem van cofinanciering tot stand komt dat de gemeenten helpt en ondersteunt, om het voor hen draaglijk te maken.

Mijn voorstel was dat zij daarop een beroep zouden kunnen doen indien ze, bijvoorbeeld, 5 hectare willen herbestemmen tot bos- of landbouwgebied, en zich dan ook engageren om 5 andere hectare, die ook woonuitbreidingsgebied zijn, niet aan te snijden in de toekomst. Door dat systeem van een lokaal bouwshiftfonds, met cofinanciering vanuit Vlaanderen voor die lokale besturen die ervoor kiezen om een woonuitbreidingsgebied om te zetten, krijg je een hefboom om die gemeenten te motiveren om niet alles door te schuiven naar 2040, maar naar voor te trekken. Dat heeft als bijkomend voordeel dat zij ook kunnen bijdragen aan de realisatie van de bosdoelstellingen die Vlaanderen heeft, namelijk 10.000 hectare extra bos tegen 2030. U weet dat collega Demir daaraan ook hard aan het werken is.

Dat is het voorstel dat op tafel ligt. Het is evident dat het voorstel nog niet is goedgekeurd, anders was het geen voorstel. De besprekingen daarover lopen. Ik

denk dat we met alle collega's van de Vlaamse Regering hard aan het werken zijn om daarvoor een oplossing te vinden. Ook collega Demir heeft ter zake zeer constructieve en interessante voorstellen. We werken daar dus aan verder.

Dan kom ik concreet bij de specifieke vragen.

De heer Van Rooy vraagt, ten eerste, of er al een akkoord is. Neen, er is nog geen akkoord, daar wordt op dit moment nog aan gewerkt. Het is een voorstel dat het debat op een constructieve manier moet voeden. De tweede vraag is of de genoemde budgetten voldoende zijn. Het is heel moeilijk om dat precies te zeggen. Ik geloof alleszins heel sterk in het Afrikaanse spreekwoord, mijnheer Van Rooy, dat zegt dat je een olifant enkel kan opeten door hem in stukjes te kappen, en dan stuk per stuk te consumeren. U weet dat er 12.700 hectare woonuitbreidingsgebied is. Als je daar vanuit Vlaanderen jaarlijks een bedrag voor reserveert, en je ook een engagement vraagt van de lokale besturen, dan denk ik dat je bij heel veel gemeenten de bereidheid gaat vinden om de open ruimte te bewaren. Dat zijn alleszins de signalen die ik krijg van lokale besturen.

U vroeg ook naar de band met migratie. U weet dat we tegen 2040 400.000 extra woningen moeten bouwen in Vlaanderen, en de realiteit is dat de belangrijkste drijfveer voor die verhoogde woonbehoefte de gezinsverdunding is. Het is een feit dat gezinnen kleiner worden, en dat je veel meer eenpersoonsgezinnen hebt. In Vlaanderen is dat momenteel 40 procent: 32 procent alleenstaanden en 8 procent alleenstaanden met kinderen. Dat is een problematiek die vandaag de dag heel hard inwerkt op de woonbehoeften in Vlaanderen. Een van de doelstellingen van het Vlaamse beleid is dat we meer doen met dezelfde ruimte, door te verwerven, te verweven, te intensifiëren en te verdichten. Dat is een oplossing. Een andere oplossing is het ontwikkelen van nieuwe concepten, om op die manier die woonbehoefte te kunnen opvangen.

Het is mijn overtuiging, vanuit mijn bevoegdheid inzake stedenbeleid, dat het verdichten en het verweven van functies in onze steden, ervoor kan zorgen dat wij maximaal open ruimte bewaren, en tegelijkertijd ook nog zorgen voor de extra wooneenheden die nodig zijn om iedereen in Vlaanderen een dak boven het hoofd te geven.

Vervolgens ga ik in op de vragen van collega Warnez. Het voorstel van het lokaal bouwshiftfonds is nog relatief nieuw. We zijn daar sinds een paar weken over aan het praten. Cofinanciering moet er inderdaad voor zorgen dat lokale besturen gemakkelijker die sprong kunnen maken. Ik begrijp dat we wel aan het einde zitten van een meerjarenplanning. Toch weet ik dat een aantal gemeentebesturen geïnteresseerd zijn om dat nu nog te kunnen doen. Het voorstel is alleszins om een plan in te voeren dat langer loopt dan één legislatuur, en dat je ook de volgende legislaturen en de volgende besturen de kans geeft om daarop in te spelen. Ik denk, met andere woorden, dat dit hoog op de agenda zal blijven staan. Het zal ook een inspanning blijven voor de lokale besturen, daar moeten we niet flauw over doen. Het zal een investering blijven, maar een investering die de lokale besturen ernstig kunnen overwegen.

Voor mij blijft het uitgangspunt in dat voorstel dat de lokale autonomie daarin centraal moet blijven staan. Gemeentebesturen kunnen niet verplicht worden om dat te doen, maar we faciliteren de gemeentebesturen die zeggen: 'Oké, we zitten onder een stolp, we willen een stuk van onder de stolp halen om het om te zetten in landbouw- of bosgebied, of toch aan te snijden als woonuitbreidingsgebied want er is hier een heel sterke woonbehoefte en er is voor ons geen andere manier om dat aan te pakken.' U weet dat men er in de wetenschappelijke studies altijd van uitging dat van de 12.700 hectare woonuitbreidingsgebied ongeveer 9000 hectare als open ruimte behouden zou kunnen blijven. Ik wil daar ook heel ambitieus in zijn, maar zeggen dat we geen enkele vierkante meter woonuitbreidingsgebied

meer gaan aansnijden, is net iets te ver. Geen enkele deskundige vraagt dit ook, maar ze vragen wel om er veel sturender in op te treden en ervoor te zorgen dat de lokale besturen de hefbomen hebben om mee te werken aan zo'n beleid. Als we dat niet doen, zullen weinig besturen in staat zijn om die factuur te betalen. In dat perspectief ligt dat voorstel nu op tafel, op een moment dat u weet dat we aan het spreken zijn over een aantal belangrijke dossiers, zoals het stikstofdossier, MAP 6 (mestactieplan) en in dit geval het dossier rond het Instrumentendecreet en de woonuitbreidingsgebieden ter zake, waar lokale besturen in dit facet van ruimtelijke ordening mee aan de stuurknuppel zitten. Het is voor mij dan ook belangrijk als minister van Binnenlands Bestuur om er ter zake mee over te waken dat lokale besturen daar een constructieve rol in kunnen spelen.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, dank u wel voor uw antwoorden. Ik weet niet of het debat zo constructief gevoerd wordt als u eerst iets lanceert in de media alvorens u het met uw collega's, zoals minister Demir, gaat bespreken. Goed, dat is mijn zaak niet echt. Ik wijs er alleen op dat ik de reactie van minister Demir gezien heb. Ze reageerde toch een beetje gepikeerd of gecrispeerd – dit terzijde.

Minister, ik vind het absoluut positief dat u de lokale autonomie centraal blijft zetten en dat u hun met dit plan de vrijheid laat om dat in te vullen hoe zij denken dat het het best is. U geeft hun natuurlijk wel een financiële prikkel. Dat is ook terecht wat mij betreft. Dat kost nu eenmaal veel geld. U zegt dat u positieve signalen krijgt van de lokale besturen dat ze hierop zullen ingaan. Hopelijk is het meer dan dat u die positieve signalen krijgt, in de zin dat, als u de doelstelling wilt halen om in 2040 geen open ruimte meer aan te boren, er toch iets meer moet zijn dan positieve signalen om toch enige zekerheid te hebben dat x-aantal gemeenten daarop zullen ingaan met x-aantal hectare open ruimte waar ze iets mee zullen doen. Bestaat daar een berekening rond of is er een inschattingsberekening? Ik begrijp natuurlijk dat dat niet 100 procent kan zijn en dat het veel koffiedik kijken is.

Tot slot: u wijst op gezinsverdunding als belangrijkste aandrijver van het toenemend aantal woningen. Ik wil er toch op wijzen dat het een en-enverhaal is. Natuurlijk is dat een belangrijke aandrijving van het toenemend aantal woningen, maar we kunnen er niet rond dat er ongeveer op tien jaar tijd in dit land een stad bij komt ter grootte van Antwerpen. Er zijn ongeveer 500.000 nieuwkomers op tien jaar tijd in België, waarvan een groot deel in Vlaanderen. Mijn hoofdbekommernis blijft nog altijd: als men vanaf 2040 geen enkele hectare open ruimte meer wil aansnijden, dan zal er toch – ik weet dat dat tot nader order geen Vlaamse bevoegdheid is – vroeg of laat een demografische analyse gemaakt moeten worden van met hoeveel mensen we in Vlaanderen de toekomst willen ingaan. Vroeg of laat zal gezegd moeten worden: hier is het nu wel vol, anders kunnen we de open ruimte niet meer bewaren zoals wij dat zouden willen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, dank u wel voor de antwoorden. Ik ben vooral tevreden dat u nogmaals bevestigt dat de lokale autonomie cruciaal is. We hebben het daar heel vaak over in deze commissie, maar in dit geval is het toch wel een heel belangrijk element dat de gemeenteraden zelf kunnen beslissen. De betrokkenheid van de gemeenten in het dossier is heel belangrijk, ook in het verdere proces ervan. Daarom nogmaals de vraag of de lokale besturen zelf al gehoord zijn. Zo neen, is het plan om dat nog te doen? Zo ja, op welk ogenblik?

De voorzitter: Mevrouw De Coninck heeft het woord.

Inez De Coninck (N-VA): Ik ben geen vast lid van deze commissie, maar ik volg de commissie al heel de namiddag zijdelings. Ik wil graag tussenkomen bij deze vraag.

Minister, het is een goed idee dat we werk maken van de realisatie van de bouwshift. Ook minister Demir haalt vaak aan dat de bouwshift een gedeelde verantwoordelijkheid is van Vlaanderen en de lokale besturen. Dat we die gemeenten vanuit Vlaanderen daarin willen ondersteunen, daar kan niemand tegen zijn.

Het is vijf voor twaalf. U haalde het ook aan: het draagvlak voor de bouwshift is er. De studie van minister Peeters die gisteren bekend raakte, is ook duidelijk: we moeten eindelijk gaan stoppen met het bouwen in de overstromingsgevoelige gebieden en werk maken van Vlaanderen als spons en het bewaren van de open ruimte. Maar als we die gebieden effectief niet meer willen laten bebouwen, dan moeten we ze uiteraard herbestemmen en de eigenaars vergoeden met een planschadevergoeding. Dat lijkt mij de rechtvaardigheid zelve.

De vraag daarbij is of we dat moeten doen aan 100 procent venale waarde. Volgens de berekening voorziet uw bouwshiftfonds 150 miljoen euro per jaar gedurende achttien jaar. Dat is volgens mij 2,7 miljard euro. De opdracht van de bouwshift is 30.000 hectare. Dan kom ik maar uit aan 9 euro per vierkante meter. Dat staat ver af van de 100 procent venale waarde. Maar goed, die discussie moet nog worden gevoerd. Volgende week bespreken wij ook het rapport van de Taskforce Bouwshift, waarin ook veel inzichten over de planschadevergoeding staan. Maar ik had graag een beetje verduidelijking van u over de berekening zelf.

Hoe kunnen de middelen die vanuit de gemeenten komen, hetzij een derde hetzij twee derde, gefinancierd worden? De regering heeft in het begin van de legislatuur een openruimtefonds in het leven geroepen om landelijke gemeenten te steunen. Dat fonds is niet geoormerkt. Dat was een beetje een toezegging op het Gemeentefonds, waarbij stedelijke gebieden bevoordeeld worden ten opzichte van landelijke gebieden. Minister, bent u bereid om het principe van het openruimtefonds in een volgende legislatuur te herzien en te oormerken of te labelen, zodat het effectief moet worden aangewend voor het bewaren en bewaken van die open ruimte?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, dank u wel voor de heel interessante vragen. Het is een belangrijk en geen gemakkelijk maatschappelijk debat.

Om er geen misverstanden over te laten bestaan: minister Demir en ikzelf werken op dit dossier heel goed samen, en trouwens ook op andere dossiers, zoals het Lokaal Energie- en Klimaatpact. We kijken in dezelfde richting en kijken allebei hoe we een goede oplossing kunnen vinden, minister Demir natuurlijk vanuit de invalshoek ruimtelijke ordening en ik vanuit de invalshoek lokale besturen. Ik heb er vertrouwen in dat we daarin zullen landen. Dat is werk voor de komende dagen en weken, onder leiding van de minister-president. Dat zijn heel ingrijpende debatten. Die debatten worden ook in het buitenland gevoerd. Dat heb je niet een-twee-drie opgelost. Dat gaat over heel substantiële bedragen en belangrijke keuzes. Maar we werken daar vanuit eenzelfde en gedeeld belang aan binnen het kader van het Vlaamse regeerakkoord.

Mevrouw De Coninck, het openruimtefonds is inderdaad een instrument geweest, niet geoormerkt, naast de respbijdrage en de algemene financiering van de lokale besturen vanuit het Gemeentefonds, dat eigenlijk diende ter herfinanciering en ondersteuning van de lokale besturen die in zwaar weer zaten.

We hebben dat kunnen herstellen, we hebben er kunnen voor zorgen dat die opnieuw meer slagkracht krijgen. Ik denk dat we over de partijgrenzen heen weten dat lokale besturen het vandaag nog altijd niet erg breed hebben en dat het openruimtefonds op een hele goede manier wordt gebruikt door onze besturen, op dit moment, want spijtig genoeg kan je hetzelfde geld geen twee keer uitgeven.

We zijn op dit moment bezig aan een grote studie ter herziening van de publieke financiën van onze lokale besturen, want dat is eigenlijk, laat ik zeggen, Vlaamse of Belgische koterij. Waarschijnlijk zult u liever Belgische koterij horen, anderen zullen misschien Vlaamse koterij zeggen. Doorheen de geschiedenis zijn er altijd maar 'kottekes' bijgebouwd, en de logica, de ratio daarin is eigenlijk een stuk verloren gegaan. We zijn nu dus met een aantal professoren aan het kijken, dat we voor de volgende regering – dat zal niet meer deze regering zijn – bij de regeringsonderhandelingen een aantal concrete voorstellen hebben over hoe je die lokale financiën rationeler kunt benaderen. Dan zal een van de vragen zijn: heb je dan nog een openruimtefonds nodig dat dient voor algemene middelen of moeten er meer geoormerkte middelen komen? Dat worden dan debatten die men aan de onderhandelingstafel kan voeren. Ik heb het nu meegemaakt: we stonden nergens. Geen enkele partij was in staat om een concreet voorstel te doen, omdat we geen becijferde modellen hadden. Ik probeer dat klaar te hebben tegen de volgende regeringsonderhandelingen.

Als we dus aan de gemeenten vragen om iets extra's te doen, dan moeten we hen daarbij helpen. Ik ben het wel eens met collega Warnez dat zelfs als dit voorstel, of een variant daarop, het zou halen, we dan nog altijd een inspanning blijven vragen van de lokale besturen. En dat is niet zo eenvoudig voor die lokale besturen. Dat is eenvoudiger bij het begin van een legislatuur. Op het moment dat je de meerjarenplanning moet opmaken, mijnheer Warnez, dan kun je inderdaad zeggen: 'We gaan x-aantal investeringsmiddelen gebruiken, niet om nieuwe wegen aan te leggen of om een grote bibliotheek te bouwen, maar we gaan inzetten op natuur, op bos, op landbouw.' Dan kun je dat doen. Op het einde van de rit is dat iets moeilijker, maar er zijn een aantal besturen, en daar ben ik echt van overtuigd, die dat nu al willen doen. Waarom? Omdat er nog iets anders speelt. Er is niet alleen, laat ik zeggen, een maatschappelijk draagvlak om die open ruimte te beschermen, maar wij hebben als gemeentebesturen ook het Lokaal Energie- en Klimaatpact ondertekend. Nogal wat gemeentebesturen zijn ook getriggerd door het werk van collega Demir om ook meer bos te realiseren. De vraag is alleen: waar gaan we dat doen? Wanneer men dan een woonuitbreidingsgebied, van 1 hectare, 2 hectare, 5 hectare, 10 hectare, kan omzetten in bosgebied of in natuurgebied, creëert men in de gemeente de ruimte om dat te doen en komt de gemeente haar engagementen na van het Lokaal Energie- en Klimaatpact. U weet dat we dit jaar alleen al 33 miljoen euro extra aan gemeenten hebben gegeven om die doelstellingen te realiseren. Dus ook dat geld, mevrouw De Coninck, zou voor een stuk kunnen worden gemobiliseerd om mee te werken aan de doelstelling van de bouwshift.

Dan kom ik bij collega Van Rooy, die inderdaad terecht de vraag stelt: hoever geraak je daarmee, heb je daar een zekere becijfering van? Het is evident dat we daar een zekere becijfering van hebben. Stel je voor dat men alles op bos zou inzetten. Nogmaals: mijn voorstel is niet goedgekeurd in de regering, het is een aanzet en er wordt over gediscussieerd. Maar stel dat we vertrekken van het idee dat men binnen mijn voorstel, waarbij twee derde gefinancierd zou worden door Vlaanderen, radicaal voor bos kiest, dan is onze berekening dat het verschil in waarde – want je moet het verlies aan waarde financieren, je moet niet onteigenen – ongeveer een half miljoen euro per hectare zou kunnen zijn, 50 euro per vierkante meter, naargelang het soort woonuitbreidingsgebied. Bij woonuitbreidingsgebied dat langs een aangelegde weg ligt, zal het hoger zijn, bij woonuitbreidingsgebied dat aan een niet-aangelegde weg, in waterziek gebied ligt, zal het veel minder zijn. In onze berekening zijn we uitgegaan van pakweg 50 euro per vierkante meter. Daar kun je ongeveer 600 hectare per jaar mee omzetten: 300 hectare omzetten en 300 hectare beschermen. De afspraak zou immers zijn: als je als gemeente een hectare omzet, moet je je ook engageren om van een andere hectare woonuitbreidingsgebied af te blijven. 600 hectare, op tien jaar 6000 van de 12 000: tegen 2040 heb je dan eigenlijk zo goed als alle gebied omgezet. Dat is een heel rudimentaire berekening, die u moet doen inzien dat we met dat bedrag toch al heel ver zouden kunnen geraken. U spreekt

maar over 100 miljoen euro, ik heb het in het voorstel over 150 miljoen euro. Ik denk dus dat we met zulke bedragen heel ver geraken en heel veel open ruimte in Vlaanderen kunnen veiligstellen.

En als lokale besturen, zoals ik vermoed, nogal gemakkelijk richting bos gaan kijken, omdat daar in Vlaanderen toch wel een behoefte aan is, ga je op zo'n moment ook de doelstelling op het gebied van bossen kunnen realiseren, wat vandaag de dag echt een gevecht is. Ik weet dat collega Demir daar van 's morgens tot 's avonds mee bezig is om plekken en plekjes te zoeken waar er bos bij kan komen. Op die manier kunnen die lokale besturen daar mee hun schouders onder zetten en creëren we een win-win.

U hebt gelijk, mevrouw De Coninck, dat mijn voorstel maar betrekking heeft op woonuitbreidingsgebieden, op die 12.000 hectare. In de voorstellen die de specialisten naar voren hebben gebracht, zegt men dat het eigenlijk over 30.000 hectare gaat: ook industriegebied en ook de gewone bouwgronden die vandaag de dag overal liggen. Maar daarover heb ik me niet uitgesproken, omdat daar de lokale besturen geen rol spelen. De enige plaats waar lokale besturen echt aan bod komen, is het systeem van de woonuitbreidingsgebieden, waar zij, en zij alleen, beslissen of het omgezet wordt of niet. Uiteraard ga ik niet een tweede minister van Ruimtelijke Ordening spelen, maar speel ik minister van Binnenlands Bestuur. Ik heb mij geconcentreerd op mijn relatie met de lokale besturen. Waar die aan bod komen, wil ik er heel graag mee over blijven waken dat hun rol een positieve rol, maar ook een financieel haalbare rol kan zijn. Ik wil daar ook constructieve voorstellen doen.

Het is evident dat er daarnaast nog een grote opdracht is, een misschien moeilijkere opdracht, omdat we dan spreken over de versnippering en de lintbebouwing en dergelijke meer in Vlaanderen. We spreken dan over industriegronden. Maar de woonuitbreidingsgebieden, die 12.000 hectare, daar zijn het de lokale besturen die een actieve rol hebben. En daar wil ik mee bijdragen aan het vinden van een goede oplossing. Ik geloof dat onze regering in staat zal zijn om die moeilijke knoop – een gordiaanse, misschien – te ontwarren en door te hakken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Dank u, minister. Ik kijk uiteraard uit naar hoe het uw plan zal vergaan binnen de Vlaamse Regering. Dat spreekt voor zich. Maar u zult begrijpen dat ik een beetje op mijn honger blijf zitten omdat er op geen enkel moment iets over de bevolking en de demografie in die plannen zit. U raakt dat ook niet aan als wij daarover debatteren. Het enige wat u dan zegt, is dat het ook over gezinsverdunding gaat. Dat klopt. Ik ontken dat niet. Maar als je rekent aan de gemiddelde instroom van mensen in België van de laatste 10 à 20 jaar, wil dat zeggen dat er tegen 2040, dus over 18 jaar, nog eens bijna een miljoen mensen bij komen in België. Stel dat de helft daarvan naar Vlaanderen komt – maar het zal meer zijn, denk ik – zit je dus met 400.000 à 500.000 mensen die erbij komen in de komende 18 jaar in Vlaanderen. Die moeten allemaal ergens wonen.

Nogmaals, ik vind uw plan op het eerste gezicht zeker niet slecht, en uiteraard ook de doelstelling om tegen 2040 geen open ruimte meer aan te boren, maar ik kan mij niet inbeelden dat dat ook echt zal lukken zolang er geen plan is om iets te doen aan de instroom en dus om een soort demografisch plan voor België en voor Vlaanderen te hebben voor de komende vijftig of honderd jaar. De oppervlakte blijft nu eenmaal dezelfde. En ik kan me toch ook niet inbeelden dat u er voorstander van bent dat mensen continu kleiner gaan wonen en dat steden continu verder worden verdicht, want dat komt volgens mij de leefbaarheid niet ten goede.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Ik wil kort nog even reageren op de tussenkomst van collega De Coninck, waar mijn tenen een klein beetje van krulden. Het is wel belangrijk om te weten waarom dat Openruimtefonds er is gekomen. Dat is er echt gekomen om de lokale besturen met veel open ruimte te ondersteunen. Dat was ook de reden waarom onze fractie een grote pleitbezorger was van dat Openruimtefonds, omdat er heel veel opdrachten zijn die vandaag structureel niet gefinancierd zijn. Iedereen komt heel graag fietsen langs onze landelijke wegen met bermen die niet overwoekerd zijn. Maar dat kost geld. Grachten die open moeten liggen en zuiver moeten zijn, dat kost geld. Net zoals stedelijke functies algemeen gefinancierd moeten zijn, moeten ook die landelijke functies gefinancierd zijn. De studies rond de financiering van de lokale besturen komen er. Op basis daarvan gaan we die algemene financiering, wie dat dan ook is, uitwerken. Maar wat onze fractie betreft, zullen de kosten voor het onderhoud van die open ruimte altijd mee in die algemene financiering zitten. Dat is echt een belangrijke basispunt, dat ik toch nog even wou onderstrepen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.